DISPUTATIO MEDICA

Quâ

Illuſtris & Gratioſisſimi Senatûs Medici
conſenſu,

IMMODERATUM MENSIUM PROFLU-VIUM,

In almâ ad Salam Academiâ,

PRAESIDE

VIRO

Nobilisſimo, Amplisſimo, Excellentisſimo atq;
Experientisſimo

DN. JOHANNE THEODORO
SCHENCKIO, Medic. Doct. Theoretices Prof.
Publ. famigeratisſimo, & Facultatis Asclepiadeae
Decano ſpectabili,

Dn. Praeceptore, Hoſpite, Patrono ac Promotore
ſuo nullô non honoris ac obſervantiae adfectu
jugiter devenerando,

Publicae Iatrogoniſtarum ventilationi
ſubmittit

SAMUEL OCHLITIUS,
Landsb. ad Warth. Neo-Marchita.

AUCTOR.

In Acroaterio Medicorum ad diem Auguſti,

JENAE

E Chalcographeo SENGENWALDIANO,
ANNO M. DC. LXV.

χριστοῦ χειραγωγοῦντος.

PROLOGIUM.

INter alia, quae ſupremus Medicorum Daduchus, *Hippocratem indigito*, Poſterorum memoriae reliquit, hoc (α) certè notari meretur: *αἱ ὑστέραι πάντων τῶν νουσημάτων αἰτίαι εἰσίν.* Quibus verbis totam ferè (β) foeminarum ſanitatis rationem, & morborum mulíebrium curationem in utero ſitam eſſe, atteſtatur.

Non abludit inde vetuſtisſimus *Aretaeus*, dum *l. 2. χρονίων c. 11.* inquit: *τῇσι γυναιξὶ ὑστέρη ἀγαθὴ μὲν ἐς κάθαρσιν καὶ τόκον: ξυμφορὴ δὲ νούσων μυρίων τε καὶ κακῶν* h.e. *mulieribus uterus ad purgationem & partum quidem bonus eſt, ſed morborum infinitorum malorumque acervum congerit.* Adfectô enim utero totum corpus in *κοινωνίαν* & contagionem trahi (γ) atq; rapi, cuilibet paulò cordatiori in proclivi videre eſt. Haut proinde immeritò divinus Senex adfectus iſtiusmodi *ὑστερικοὺς* (δ) Dogmatico Medico maxumoperè commendatos cupit.

Quos inter omnes qvùm haut poſtremas ſanè partes teneat IMMODERATUS ille, qui MENSIUM dicitur, FLUXUS, ſive frequentiam ſpectes, ſive, quod illum comitatur, periculum; operae pretium me facturum exiſtumavi, ſi vel exercitii causâ, quae ex eruditis Medicinae Procerum ſcriptis de genio ejus, differentiis, cauſis, ſignis ac curatione, apis matinae in morem, collegi, breviter hîc, & in ſynopſi quaſi exponerem ac Doctiorum de iis judicia explorare aggrederer. Digna etenim materies eſt, ut penitiori conſideratione examinetur, ut cauſae ejusdem debitâ & Medicorum Scholis ſolemni

 operâ

operâ investigentur, atque sic tandem methodica hujus non vilipendendae molestiae profligatio subjiciatur.

Unicum tamen adhuc subolfacio, quod Lectorem quendam offendet forsan; nupta nempe verba, quibus hoc institutum meum, si dicendum prout res est, planè carere nequit. Difficile enim non modò, sed & impossibile est, sermonis pudorem, & artis praecepta servare simul, inquit *Aurelius Cornelius Celsus, l. 6. d. re med. c 18.*

Quapropter pudiculum hujusmodi commonefactum velim, ut verecundis hoc ipsum oculis adspiciat, animumque ab omni cogitationum turpitudine segreget, Naturam imitando ducem, qvae, ut *Cicero* (ε) loquitur, partes, obscoenum habituras adspectum, ab oculis removit, & quasi intra occultos corporis recessus abscondidit. Id quod in procesterio hoc monuisse sufficiat, Caeterùm

πάντα καλῶς ἔςω!

(α) *lib. d. loc. in hom.* (β) *Lud. Mercat. l. 2. d. aff. mat. c. 1.* (γ) *Hipp. l. 1. aliment. Aët. c. 4. tetrabibl. serm. 4. c. 68. Albertin. Botton. l. d. morb. mul. c. 39.* (δ) *l. d. morb. mul.* (ε) *lib. 1. Offic.*

Caput Primum

In nominis rationem inquirit.

Ne in limine illicò offendamus, & quod *Luciano* in ore est, Αἰθίοπα συγχῶμεν, primò omnium in *vocum incunabula* paulisper inquiramus, necesse est. Cùm non tantùm *Galenum* ipsum, Criticorum non minùs, quàm Medicorum Principem *l. 3. simpl. med.* conturbatum vocum usum & rerum ipsarum cognitionem conturbare, doctè edisserentem percipimus; sed & insuper μέγα θαῦμα illud *Jul. Caes. Scaligerum*, nominato jam Galeno hisce verbis adstipulantem legimus, quando *exerc. 359.* ait: *à nominibus est auspicandum*, quidpe τὰ ἐν τῇ φωνῇ ἐστι τῶν ἐν ψυχῇ παθημάτων σύμβολα, *teste Philosopho.*

Nomen itaq; adfectûs noſtri IMMODERATUS MENSTRUORUM FLUXUS à Latinis dicitur.

A *Graecis*, in quorum lingva aliàs eſt ea verborum proprietas, ut cum rebus ipſis nata videantur, ea vis, ut ſub adſpectum quaſi rem ſubjiciant, (uti loquitur *Pontanus, l. 1. Progymn. p. 96.*) nominatur ῥῦς γυναικεῖος *teſte Philoſ. 3. 3. d. hiſt. animal. c. 19.* Derivatur ἀπὸ τοῦ ῥέειν fluere, diffluere & τοῦ γυναικὸς muliere, quòd fluor iſte mulieribus maxumè familiaris ſit & quaſi proprius.

Ne verò quisquam in vocabulis hisce ludat, aequivocationem eorum examinabimus, trito & vulgari ducti & impulſi axiomate: Qui benè diſtingvit benè docet.

Ac primò quidem ῥοῦς Botanicis notat arbuſculam quandam bicubitalē, nomine alio à Barbaris emendicato, *ſumach* dictam, Graec. ῥοῦς ἐρυθρὸς καὶ μαγειρικὸς, differentiae causâ, quòd obſoniis olim adſperſa fuerit, hodie coriariorum uſui cedit; maxumè tamen proficuam eſſe, teſtatur *Dioſcor. l. 1. c. 124.* in profluvio fœminarum albo.

Ῥοᾶ εἶδος δένδρον exſtat apud *Suidam*, ſignificans, ut vult interpres *AEmilius Portus*, genus arboris. Punicam malum, quae mala punica ſive granata fert.

" Ῥοῦς & Hippocrati ῥόος dicitur à colore coccineo
" acinorum. ῥοῦν enim ἐρυθρὸν interpretantur, unde Ruſſus
" vox Latina, & Roux vulgò Gallorum, nobis rhos vel rhus.
" Latinum enim nomen non habet, ut ſcribit Plinius, cum in
" uſum pluribus modis veniat. Tamen *Theodorus*, quae eſt
" fatalis ejus audacia, fluidam interpretatur, nomen illi à ῥέω
" poſitum fuiſſe exiſtumans. Vid. *Hiſt. omnium Plantarum ſeu*
" *generalem Lugdunenſium Tom. 1 l. 1 c. 38.*

Caſparus Hoffmannus l. 2. de Medicam. officin. c. 197. eſt originis, *ſcribit*, Syriacae, & deducitur inde τὸ Ruſſus vel Rusſeus, quo Romanos eſſe uſos, ſi non aliunde conſtaret, certè ex factionibus aurigantium veneti & rusſei coloris, de quibus *Gal. 7. m. 6.* manifeſtum fieret; tamen ſi quis Graeco more cum *Galeno* aliisque declinare velit ῥοῦς, ῥοὸς, cum eo nos non pugnabimus. Eſt autem idem, atque, ut dixi, ἐρυθρός.

 An

An βυρσοδεψικὴ καὶ ὀψοποιητικὴ i. e. coriaria & culinaria diversae plantae, interroganti olim respondet *Bauhinus*. Non. Atqui *Galen.* distingvit *6. κ. τοπ.*

Abuali Ibn-tsina, vulgò *Avicenna* dictus, *Can. Med. l. 2. c. 2.* Tsumakh i. e. *rhus* aliud Chorasanicum, aliud Syriacum, minus chorasanico esse docet. Ad quae *Plempius* in *scholiis*: non *refert*, inquit, à Chorasana, quae est Choroane Ptolomaei aut Parthia Oxo contermina. Haec: *obsoniis commodè inspergitur*, in Romano exemplario adduntur.

Menstruus appellari svevit iste fluxus, quòd singulo mense fœminino sexui ad concipiendum idoneo contingat. Nonnulli fluxum hunc absolutè MENSTRUA, aut MENSES vocant. Alii TEMPORA, quod stato tempore prodeant; alii FLORES, eò quòd sicut arbores fructum non ferunt, nisi flores prodeant: ita ad concipiendum apta foemina non sit, nisi priùs menses fluant.

Respondet Latinae appellationi Graeca καταμήνια, ut & ἔμμηνα sc. καθάρματα vel περιττώματα, quia vertente se mense, & secundùm motum Lunae, à quo tanquam rectore dependent, tùm in virginibus, tùm mulieribus nondum vetulis, recurrere solent. Cui sententiae suffragatur *locus lib. de septimestr. partu Hippocratis*, quamvis contrarium statuat *Helmontius*.

Pendet vectigal quasi suum singulus mensis, quod hinc MENSTRUUM dici solet, & quasi flores producit, unde nostrates, Monat-Blume/ die Rose/ Galli les fleors, gli flori, die Zeit adpellant. Solet etiam εὐτραπελίας ἕνεκα aliis nominibus pudibundus iste fluxus circumscribi, utpote per *virginalia*, & *muliebria sacra*, *profluvium uteri*, *muliebrem purgationem*, *justa*, ut est ap. *Columell.*

Antequam ulteriùs progrediamur, de *materia* etiam & *tempore* fluxûs naturalis præfari nonnihil licebit, quò eò deinde meliùs praeternaturalem, de quo sermo nobis erit, à naturali dignoscere valeamus.

Quae itaq; effluere solet, MATERIA, sangvis rubens est, & in junioribus quidem οἷον ἀπὸ ἱερείου instar ejus apparet,

qui

qui à recens mactata victimà fluit; in mediâ aetate medio modo se habet; in senibus crassior est ac nigrior. Interdum tamen in biliosis flavescens, in pituitosis subalbicans, & in melancholicis subnigricans comparere solet.

TEMPUS hujus fluxûs varium & mutabile est. Natura certâ lege atque ordine agens TEMPUS *UNIVERSALE* decimum quartũ huic fluxui annum destinavit, quo tempore multis ut plurimum, iisque variis mutationibus obnoxiae sunt foeminae. Succedit enim pubes, mammae intumescunt, Venerisque non exigui interdum sentiuntur stimuli. Horum signorum meminit *Ezechias* c. 16. Ubera tua intumuerunt, & pilus tuus germinavit, & ecce tempus tuum erat tempus annorum. Vid. quae recitat *Arist.* 7. *Hist. animal.* 1. His siquidem signis visis gaudet, maritum sibi spondet, mammis sororiantibus superbit, amat amari, jungi, pungi; *quod tamen ut casta mente legatur, monemus*; & cum primùm efflorescere incipiunt flores, floridae admodum fiunt virgines, libidinis aestu tentari solent, punctionibus imprimis cieri, tuncque prudens locum invenit *Aristot.* consilium, diligentissimè eas custodiendas esse.

Prostant tamen exempla, quod tùm *citius*, tùm *tardius* apparuerint. Prout enim calidiores & succulentiores, eò citiùs cruorem fundunt & laciniam cruentant. Ita nonnullis circa 12. aetatis annum profiliisse, scribit *Senn. l.* 4. *Prax. p.* 2. *sect. c.* 1. & undecimo; *Bartholin.* cent. 3. obs. anat. 91. NONO; *Fernel.* l. 6. Pathol. c. 16. OCTAVO. *Joh. Schenck. ex relat. D. Jacobi Suteri*, QUINTO aetatis annô hunc fluxum coepisse confirmant. Plerumque autem istæ virgines salaces & brevioris vitae habentur. Rasbutarum in India Orientali filiae QUINTO vel SEXTO aetatis anno nubunt, & ante 10 annum pariunt, teste *Oleario in Mandesloi itinerario Indiae Orientalis*, unde colligitur, ipsis eâ aetate menses quoque fluere.

Observatum hactenus fuit, virginibus 15, 16, imò 18. demum anno hoc naturae beneficium contigisse. Et tales, si non ex vitio quodam tardior fiat fluxus, longaeviores aliàs censentur.

De

De *tempore cujuslibet mensis PARTICULARI* sententiam suam exponit Philosophus 2. *de gen. anim. c.* 4. dum inquit: ἀκριβῶς μὲν οὖν ἡ περίοδος οὐ τέτακται ταῖς γυναιξὶ βούλεται δὲ φθινόντων γίνεσθαι μηνῶν h. e. menstrua nullo certô circuitu describuntur: amant tamen moveri decrescente mense. Minùs ergò adcuratè diei fluxus & refluxus definiri potest. Aliàs novilunium junioribus, plenilunium senioribus constitutum creditur, juxta tritum illud *Santorelli*:

Luna vetus veteres, juvenes nova luna repurgat.

Hoc tamen nec semper, nec in omnibus ita evenire, sed naturam pro temperamentorum, & regionum diversitate victûsque & vitae genere variare, experientiâ docemur.

In Codice sacro septendium legitur, *Levitic. c.* 15. Ad quem locum *Franciscus Valesius in Philos. Sacra*: quae enim fluxio ultra hebdomadam porrigitur, symptomatica est & morbi soboles.

Ludovicus Duretus apud *Hollerium* exactiùs computationem instituit. Quae per quinque dies fuit menstrualis, XXV habuit intermissionem: quae tres dies, XXVII: quae duos, XXIX, ut viragines, hæc enim per biduum menstruant, mediocres per triduum; aquescentes per 5 aut 7. Haec in fluxu *ordinario* plerisq; contingere, nullum esse dubium suspicamur. In *extraordinario* seu irregulari verò variant. Experimur enim, bis in mense quasdam purgari, easque modò pauciores, modò plures per dies.

De *termino fluxûs naturalis*, auctore *Philos. 7. d. hist. anim. Aeniget a l. 3. c. 60.* haec habet: παύονται τῶν καθάρσεων αἱ μὲν περὶ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος, πολλαὶ δὲ μέχρι τῶν ἑξήκοντα, Desinunt purgari aliquae circa 50, paucae circa 60 annum. Unde pro miraculo habendum esse censemus, quod Sara conceperit, postquam desierant ipsi muliebria, *Gen.* 18. Post 50. annum non amplius gignere, etiamsi voluptas nondum cesset, testis est *Plinius*. Prorogari tamen ad 53 & ultra, adseverare conatur *Hollerius*. Notus quidem circumferri solet versiculus:

Adde decem ternis, muliebria menstrua cernis,
ad quinquaginta durat purgatio tota.

Sed

Sed desinunt quoque, inprimis pingves, circa 35. aetatis annum, purgari. Simili modo iis quoque, quae nimis juvenculae marito junguntur, 45 vel 46 anno hic fons exarescit.

Rarum est, quod refert *Greg. Horst.* cuidam mensium fluxum 73 anno accidisse. *Gvil. Fabriz. c. 4. obs. 63.* 70; *Solenander s. 5. consil.* itidem 70. It. in alia 76; & in alia 101. aetatis anno adhuc observarunt.

Et hic ipse fluxus ut *plurimum fieri* solet ac debet cum εὐφορίᾳ, *sine aliquo graviore symptomate.* Quod si verò ultra consvetum purgationis tempus praeter modum naturae, aetatis, vivendique institutum: aut praeter statas periodos foeminis conceptui idoneis accidat, IMMODERATUS redditur. Quo instante foemellas ad tantam pervenire immoderantiam videmus, ut vel pereant, vel in gravissimum aliud malum promptè adfectus degeneret. Quod etiam *l. 1. de morb. mul. Hippocr.* prolixâ verborũ ambage indigitat. Quâ de re exactiùs aliquantò acturi sumus in *seqq. capitib.* hoc tantumodò addentes, IMMODERATUM tùm *quantitatem*, tùm *tempus*, tùm *locum*, tùm *causas* & *effectum*, mutata alterataque, includere. Neque enim aequalem servat cursum *modus ordinarius*, sed tribus regitur adverbiis, *Copiosè, parcè, mediocriter.* Hinc quatuor conditiones de ordinario, ut legitimus sit & naturalis, adfirmant *Practici*: 1. ut servet periodos suas. 2 ut duret debito tempore & naturali loco. 3. ut adsit debita quantitas. 4. ut praeter quantitatem sangvinis substantia sit naturalis. His requisitis absentibus, vel aliter se habentibus, *illegitimus* & *praeternaturalis* qui vocatur, oritur, à potiori symptomate IMMODERATUS *dictus*.

CAPUT SECUNDUM

Definitionem exhibet realem.

EXplicato nominis ἐτύμῳ, adfectûs hujus definitio est subjungenda. Quae cùm in pathologica Medicinae parte ex amussim ad strictissimas Dialecticorum regulas rarò, aut nunquam sese applicare patiatur, contenti hâc vice erimus descriptione aliquali, rei naturam exprimente.

Finimus ergò adfectum noſtrum, quod ſit *immodica ſangvinis excretio per uterum, orta ab imbecillitate retentricis uteri facultatis.*

GENUS, formalem exprimens rationem, eſt *excretio immodica* ſeu *fluxus immodicus*, & *ita* κτ̃ πόσον *excedens*: quo ipſo diſcernitur à moderata atque naturali ſangvinis menſtrui excretione, quae foeminis adultis & ad conceptum aptis, ex lege naturae, ſingulis menſibus, ordinario motu accidere ſolet. Dum non duas tantummodò heminas Atticas excedit, ut voluêre veteres, *Galeno* citante, ſed vires inſuper maximè etiam proſternit atque ſuperat. περιττωματικὴ ad mentem *Ariſtotelis l. 1. d. gener. animal.* nominata.

Hoc modo conſideratus fluxus, non ad morbum, non cauſam, ſed ſymptoma refertur.

Cum verò tria dentur horum genera, non ad *actiones laeſas*, nec *qualitates mutatas*, ſed *ad excreta & retenta* refertur. Ad, eſt enim hic quod moleſtat eorum quae ἐκκρινόμενα appellantur, & quidem αἱματώδη, *ſanguinea*, uti fluxus uterinos diſtinguit *Jacobus Hollerius de curat. morb. intern. l. 1. c. 58.*

Trahunt tamen hîc nonnulli Artis Medicae ſcriptores contentionis ſerram, & haerent in negotio ſtabiliendae certitudinis, an hic *ipſe adfectus inter morbos ſit recenſendus*, num verò inter *ſymptomata*.

Qui prioris adſertionem defendunt, illi ad id morborum genus recurrunt, quod in *malâ figurâ* ſeu *conformatione* ſitum eſt, autumantes, fluxum iſthunc ex meatuũ naturalium p. n. aptitudine prodire. Neceſſum enim eſt, *inquiunt*, figuram, retentioni ſanguinis idoneam, vitiatam eſſe in hoc adfectûs genere, quod ampliores, quàm par ſit, meatus complectatur.

Quia verò *teſte Galeno 1. M. M. c. 3.* morbus ille tantùm dicitur, à quo actio primùm vitiatur & laeditur, hoc ita, quò ſententiam ſuam ſtabiliant, limitare conantur, & ſtatuunt; quod non tantùm morbus ſit nominandus, in quo partis alicujus actio eſt laeſa, ſed cum & partis uſus eſt vitiatus & depravatus. Vaſorum autem uſus praeter alios eſt, ut ſangvinem, tamquam excrementum utile & foetus nutritioni deſtinatum, retineant,

quae tamen in hoc adfectu aut rumpuntur, dilacerantur vè contusione, seu ruptione, & tunc Διαίρεσις dicitur, quo casu confertim sangvis effluit; aut aperiuntur propria foramina, & extremitates venarum, & vocatur Ἀναστόμωσις; aut exeduntur tunicae ab humorum acrimonia & malitia, quod Διαπήδησις adpellatur.

Ex alterâ parte in symptomatum τῶν ἐκκρινομένων excretorum censu habetur, & quidem, uti dictum est, commodius, vel ipso adstipulante *Philos. dum* 1. *d. generat. anim. c.* 19. menstrua nomine τῶν περιττωμάτων notat.

Haec ipsa cùm triplicia sint, ut docet *Gal. d. sympt. diff. c.* 6. nimirum κατ' εἶδος, τὸ πόσον καὶ οἷον, tùm *modum motus* & *quietis*, vel *substantiâ*, vel *qualitate*, vel *quantitate p. n.* sciendum hîc, solâ excretionem hanc peccare *quantitate*, & in specie quidem *multitudine*, eodem *Gal.* adsertore 3. *d. sympt. caus. c.* 2. ubi ait: πλὴν γὰρ ὅσα διὰ μήτρας αἱμοῤῥαγεῖ ταῖς γυναῖκες, αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι κενώσεις τοῦ αἵματος ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν εἰσίν, ἐκεῖναι δὲ τῷ ποσῷ μόνον. *Praeter eam, quae mulieribus per uterum erumpit, caeterae sangvinis (plusculae) vacuationes, toto genere p. n. sunt: illa verò solâ multitudine.*

Dum *copiâ* seu *quantitate tantùm* peccare sanguinem dicimus in hoc adfectu, non possumus non recordari eorum, qui virulentum illum ipsum, & malignâ qualitate praeditum contendunt. Inter quos ex Philosophis primas tenere videntur *Plinius lib.* 17. *nat. hist. c.* 1. & *Columell. l.* 1. *rei rust. c.* 3. qui statuunt, quod specula inficiat, eboris nitorem obscuret, vina corrumpat, plantas, si quas incidat, perdat, canes in rabiem agat, haustusque in homine epilepsiam, maniam, lepram, & similia mala proferat. Cum his *Cardanus* funem trahit, qui *lib.* 12. *de subtilit.* sangvinem menstruum magnam vim habere tradit. Siquidem mulier, dum eô laborat, specula chalybeata spiritu inficit rubigine, & sata, per quae vadit, laedit. Quin ab hoc ipso excreti miasmate morbillorum & variolarum in foetu διάθεσιν descendere, Arabum dogma existit.

Breviter autem eam controversiam dirimi posse existimamus, si dicamus, quod is interdum quidem alienam acquirat qualitatem, graviora symptomata pariat, taleisque det

 effe-

effectus, quales recensuimus, qui occultum quid & venenatam qualitatem arguant; praestare tamen istud per accidens, quatenus nimirum vel p. n. in corpore cumulatur, corrumpitur, & vitiosis permiscetur humoribus.

Sanè quod specula menstruata mulier inficiat, humoribus debetur acidis illis & ⊖latis, qui unà hoc sub motu agitantur, fermentatique aëri exspirato se permiscent.

Quod ipsum etiam strenuè impugnat *Hëlmontius* in *Physica sua inaudita.* Decipiuntur, inquit *Fallopius lib. de Med. purgant. c. 1.* certè nonnulli, ut *Plinius* & alii, qui ex symptomatibus quibusdam, quae dicunt accidere, dum mulieres menstruantur, adserunt, menstruum esse malum & corruptum. Decipiuntur profectò, quoniam sangvis menstruus in se benignus est & bonus, sed si aliquando edit illa symptomata mala, illud provenit, quia ratione obstructionis, aut aliam ob causam retentus fuit per unum & plureis dies, exq; retentione putruit, & malam acquisivit qualitatem. Optumus ergò, si mulier praecipuè boni habitus est.

Caput Tertium

Subjectum explanat.

SUBJECTUM *denominationis* est MULIER. Ita enim *Aristoteles*, qui nihil, ad animalium naturam spectans, reliquit intactum (habebat enim 2000 indagatores ab Alexando praestitos, qui orbem universum peragrantes animalium proprietatibus ad amussim observandis sedulò navarent,) menstruas purgationes non in omnibus fœminini generis animalibus fieri scribit, sed dumtaxat in iis, quae sunt sangvine praedita, quaeque vivum pariunt animal. πλείστην γὰρ ἀπόκρισιν ἀφίησι γυνὴ τῶν ζώων. *Plurimum etenim menstrui excrementi mulier emittit. 1. de generat. animal. 19.* ἐν τούτοις γὰρ ἀπόκρισιν ἡ τῶν καταμηνίων γίνεται ῥύσις θύραζε μόνοις. *In hoc enim uno* (genere animalium) *menstrua profluunt* καὶ τούτων ἐπιδηλότατα ἐν ταῖς γυναιξί, *& omnium apertissimè in mulieribus.*

Unde

Unde proportione ut in maribus genitura, in mulieribus menſtrua proveniunt, Omnium autem animalium mulieres menſtruam hanc colluviem diffundunt, quod non, ſicuti bruta, in pilos, cornua urinamque abſumant, eôdem teſte *7. hiſtor. animal. 2.* Non ergò piſces, neque ovipara, neque omninò volucrum genus menſtruo fluore madeſcit, ſed vivipara tantummodò & inter haec mulieres uberiùs. Cum verò non parva latitudo ſit hoc in ſexu, certisſimum eſt, ratione temperamenti, vitae & victûs generis unam prae altera iſto mali genere tùm fortiùs, tùm frequentiùs affligi.

Cum *Helmontius Tract. lunare tributum* fatetur incomparabilem Dei generatricem virginem, arcam foederis, corruptionem nullam in ſe unquam admiſisſe, & per conſequens nunquam menſtruo obnoxiam, ut neque muliebres incommoditates paſſam, quidpe quae meritò Lunam, Lunaeq; proprietates, divino nutu pedibus ſubſtratam habet, verba honoris loquitur, quibus ſua laus eſto.

Sedes principaliter adfecta, ſine cuius cognitione neq; cauſæ ſatis intelligi, neque praeſidia accommodata debitè adhiberi & praeſcribi poſſunt, UTERUS eſſe creditur, ὑςέρα, quaſi viſcerum poſtrema dicta. Situ intellige, non uſu, quem *Aretaeus l. 11. de cauſ. diuturn. morb. c. 11.* duplicem facit: ἐς τόκους καὶ ἐς κάθαρσιν. Cùm ſangvis hic non in nutrimentum foetus abſumitur, ordinario Naturae curſu ſtatis temporibus per uterum effluit & expellitur, uterus πάθος hoc excipit, qui ad fluxum hunc & ut pars *ſimilaris*, arteriis & venis refertus, & ut *diſſimilaris*, cavitate & meatibus praeditus, concurrit.

Non ſemper tamen per eſſentiam laborat. Saepe per conſenſum hepatis, lienis, cordis vitio accidit, quorum vaſa impurum corporis ſangvinem ad uterum propellunt, unde fluxus uterinus vocatur.

Qui in fluxione terminos, Phyſicorum more, *à quo*, per *quem*, & ad *quem*, attendendos praecipiunt, illi partes *mandantes* à *transmittentibus* & *excipientibus* diſtingvunt.

De *partibus hiſce*, unde potisſimùm ſangvis hic menſtruus, & per quas vias mittatur, varii variè ſerram ducunt.

Vesalius cum asseclis suis *l. 5. d. hum. corp. fabrica c. 15.* ex fundi venis menstruas purgationes sanis alioquin evenire statuit. *Galenus* verò *5. aph. 60.* ex utrisque tàm fundi, quàm cervicis venis sangvinem effluere censet.

Alii, ut *Columbus l. 10. anatom.* vasa eligunt, qvae à cavae divisione oriuntur, & in uteri cervicem inseruntur ad latera.

Alii denique, iique plures ad uterum etiam peculiarem hujus mali originem referunt, quod ex ejus proprio vitio aliquando profluvium illud accidat. Quid itaque in tanto tantorū virorum dissidio dicendum, meritò quis dubitet? At titubantem hâc in re erigit *Joh. Argenterius.* acerrimus ille *Galenomastix*, praefat. ad Lectorem: Nos putemus, *inquit*, eos, quos alii tamquam Deos venerantur, fuisse homines, qui non omnia noverint, posterisque nobis multa excogitanda reliquerint: agnoscamus & nos pariter esse homines, ingeniumquè & sensus ad veri investigationem & rerum dignotionem à natura accepisse.

Quamobrem ab omnibus hisce discedentes, ad neotericorum inventa, ipsâ αὐτοψίᾳ comprobatâ, accedentes, & Praeceptorum celeberrimorum vestigiis insistentes, TOTUM CORPUS, praecipuè VISCERA αἱματοποιοῦντα, cor, pulmones, jecur, lienem, quò pancreas & mesenterium spectat, pro *parte mandante*, *vias* verò sangvinem huncce *deferentes*, ARTERIAS UTERINAS, à spermaticis secundùm veteres & recentiores, quos inter est *Joh. Riolanus*, ab hypogastricis emergentes, agnoscimus.

Pro parte *recipiente* verò & *pellente* COLLUM uteri, non modò quatenus iisdem vasis per duplicaturam ejus excurrentibus, inibique in ramulos se dispartientibus desinentibusq; ibidem est refertum; verùm etiam quatenus cavitate suum περίπλωμα immodicum hic excipit, colligit, & vel fluidum vel in grumos coactum per orificium ejus, quod inferioris respectu, externum vocatur, emittitur, decernimus. Adisis *suffraganeos Dn. Guern. Rolfincium Phil. Med. Antecessorem & Seniorem cùm sui Facultatis, tùm Universitatis hujus, Epitom. cognosc. & curandi adfect. corp. hum. particular. l. 3. c. 23.* & *Dn. Joh. Theodor. Schenckium*

Med.

Med. Doct. & Theoret. P. P. famigeratissimum, in Exercitat. Anat. lib. IX. c. XXV, utrosq; Praeceptores meos, plus quàm filiali cultu aeternùm devenerandos.

Labitur Galeni dogmate nisus *Zacut. Lusitanus Praxi Hist. l. 3.* cùm negat, per seminaria vasa deferri excrementum hoc, ipse verò cavam indicet, à quâ ad uterum relegetur.

Caput Quartum

Causam immediatam seu proximam, & mediatas proximiores investigat.

ARistoteles graviter aliquando decumbens, tamquam bonus Philosophus, ad causas rerum investigandas adsvetus, Medicum suum ita affabatur: *ne me cures velut bubulcum, aut fossorem, sed causam prius aperi; sic enim non difficili persvasione morigerum me reddes.* Quod ipsum & nobis jam dictum quasi in aurem esto. Qvum neque morbos, nisi causae caveantur, vitare; neque causis adhuc praesentibus tollere possimus, monente *B. Senn. l. 2. Inst. Med. c. 1.*

Edocti itaque è Pathologia dividere causas, aliam *immediatam* facimus *seu proximam*, alias *mediatas*, easq; vel *proximiores*, vel *remotiores.*

Συνεκτικὴν sive conjunctam, ex mente *Francisci Valesii* & *Ludovici Mercati*, tùm ipsius etiam *Dan. Sennerti*, quae inter internas MEDIATA est & proxima, primo loco ponimus. Estque, censu generali, *imbecillitas vasorum retentricis*, quae humorem sibi commissum retinere non potest, docente *Hipp. 2. de morb. mul.* cujus robore mensium intercludi fores, sicuti virtute expultricis fortiori easdem aperiri nimis videmus.

Apud *Gal. 3. de caus. sympt. c. 2. & 2. aph. com. 57.* cùm facultas accusatur, quae vas sangvinem continens recludit, cogitanter addit *Alexander Massaria in praxi l. 4. c. 3.* ad fluxum mensium immoderatum facere, si facultates, quae omnibus membris insunt, veluti attractrix, retentrix, alteratrix & expul-

trix

trix non probè ſuo officio fungantur, praecipuè verò ſi facultas contentrix non retineat, quae & quamdiu retinenda ſunt, quae inprimis ex malâ uteri intemperie, vel humidâ, frigidâ, vel utrâque fieri ſolet. Pariter ſi facultas expultrix nimium expellet, quae & quando non ſunt expellenda, quæ potisſimùm ex mala uteri & vaſorum intemperie vel ſiccâ vel utrâque ſola contingunt. Nos credimus expultricem ſuum ſymbolum etiam conferre.

Nonnulli, quos intereſt *Zacut. Luſit.* ſalvâ facultate ob errorem externum, ſangvinem calidum, acrem, tenuem, copioſum fluxum hunc oriri exiſtumant, freti loco Galeni citato, ubi à tribus cauſis iſte fertur deſcendere. 1. propter laeſam facultatem. 2. ſangvinem malè adfectum. 3. propter vitium vaſorum.

Verùm duplici modo reſponderi poteſt, altero, quod ſi ab externo errore deſcendat, non ſymptomaticum & morboſum dicendum eſſe, uti diſtingvit *Gal.* quem *Capivaccius* & *Campolongo* ſequitur: altero, quod *Galenus* ad mediatas proximas practicorum more magìs reſpexit, de primatu in ordine ad effectum ipſum, juxta recentiores, non admodum ſollicitus, quamvis in *lib. d. diff. ſympt.* & cauſis principatum laeſae facultati tribuat, & tùm retentricem per ſe, tùm expultricem per accidens accuſet.

Eodem ſenſu accipienda eſt & mediatis cauſis inferenda ſententia *Lazari Riverii*, dum cauſam fluxûs immodici omnem dependere docet ab immediata & proxima, quae morbus eſt vel *organicus*, qui duplex, *ἀναςόμωσις καὶ διαπήδησις*: vel communis eorundem vaſorum 1. *ῥῆξις*, ruptio, deinde *διάβρωσις*, eroſio appellata. *Prax. Med. l. 14. c. 3. & l. VII. c. 6.*

INTERNAS itaque *ex mediatibus cauſis proximiores* cum *Galeno* in *treis claſſeis* diſpeſcimus, ad quas quidem, ſi quis voluerit animumadhibere, certum eſt, caeteras omneis poſſe referri, quaecunque ab aliis proponuntur. Verba magni illius Dictatoris *5. aph. 57.* haec ſunt: *Δυνατὸν οὖν ἐστι, καὶ ἀναςομωθέντων ἐπὶ πλέον τῶν εἰς τὴν μήτραν καθηκόντων ἀγγείων, καὶ λεπτοτέρου τοῦ αἵματος, ἢ θερμοτέρου γενομένου, καὶ τοῦ σώματος ὅλου διὰ καχεξίαν*

τινὰ

τινὰ βαρυνομένου, τῷ αἵματι, κἂν μηδέπω τὴν κατὰ φύσιν ὑπερβαίνει συμμετρίαν ὠδοῦντος αὐτὸ πρὸς τὰς ἐν τῇ μήτρᾳ φλέβας, ὥσπερ ἐν ταῖς ῥευματικαῖς διαθέσεσιν, ἄλλοτ' εἰς ἄλλο μόριον ἄμετρον κένωσιν γένεσθαι καταμηνίων.

Primò UTERUM ex Galeni mente accuſamus, qui nonnunquam κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον, *eſſentiae* ratione, morbo *intemperiei* aliquo laborat, intemperie nimirum aut *calidâ & ſiccâ*, aut *humidâ & frigidâ*. Hinc ſi *calidâ*, quae quidem ſiccitati juncta fuerit, intemperie adficitur, attrahere potisſimùm, & ad excernendum uteri expultricem ſtimulare ſolet; ſin *frigidâ*, junctâ humiditati, adeò debilis facultas efficitur retentrix, ut humorem ſibi commiſſum retinere nequeat, adfirmante *Hipp.* Unde etiam ſangvinis, qui robore alteratricis jecoris elaboratur, partem non exiguam per uteri venas expurgari hâc ratione, *idem* dicit *l. 1. d. morb. mul.* Sed neque de utero tantùm, verùm de *vaſis* etiam ad eundem pertingentibus dictum hoc eſſe volumus.

His ſuccedunt II. MORBI *uteri in mala conformatione*, ut: quando ſubſtantia uteri & vaſorum fit laxior & rarior, quàm materiae eorum conveniat; aut aſperitatem aliquam, quâ claudi nequeant, continet, quemadmodum idipſum maximè videre eſt in ἀναστομώσει, διαπηδήσει, & διαιρέσει.

Mollitiei, duritiei, & *aſperitatis* meminit *Galen. 4. M. M. 2.* idque nonnunquam primâ ſtatim conformatione, nonnunquam temporis progreſſione.

Nimirum hoc matricis vitium contrahi poteſt temporis tractu, aut naturâ & primo ortu, quâ ratione, *Galeno* adfirmante, perpetua conflari poteſt menſtruorum fluxio, niſi quis diuturniori medicamentorum uſu ad habitum meliorem naturam reducat.

Huc reſpiciens *Alexand. Maſſarias* benè adnectit *ſolutam unitatem*, quae ex cauſis modò citatis, praeſertim ex laborioſo partu & imperitiâ obſtetricis, ſecundinas à cotylidonibus dilacerantis, non rarò evenit.

III. SANGVINEM penes culpa etiam reſidet, ut p. n. ſaepius promoveatur menſium fluxus, quatenus nim. aut

quantitate is peccat, aut qualitate. *Quantitate* peccare sangvinem dicit *Hipp.* quando plethora talis adest, ut per ἀναστόμωσιν vi erumpat sangvis, & tamquam onus à naturâ deponatur, *l. 1. d. morb. mul.* Hoc attendens *Gvil. Rondeletius, Meth. curandi morb. p. m. 553. c. 59.* menses, *scribit*, redundare dicuntur, „quando purgatio naturalem modum excedit, & evacuatur „multus & optumus sangvis, vel post abortum, post partum na„turalem, post usum medicamentorum. *Qualitate* verò, qvum serosa aut biliosa pars per διαπήδησιν transsudat, qualem *Forestus* observavit, *lib. 28. observ. 28.* aut alienus planè ab eâdem naturâ rejicitur.

Quaesiti, quâ qualitate sangvis fluxum hunc magis excitet, respondemus cum *Massariâ l. c. ex Gal.* acri, salsâ, & erodente. Licet enim *Avicenna* & plures cum eo multitudinem aquosi & humidi sangvinis accusent, copia tamen hîc in agendo principatum ducit, nec humiditas aliter, quàm emolliendo vasa, ut recludantur, disponit.

Nimirum natura in mulieribus hanc evacuandi occasionem attentè observans, simul quicquid est vitiosi humoris in corpore, ad uterum, ceu ad communem corporis cloacam, amandat, & non rarò res miratu dignas ibi deponit. Ut exempla sunt apud *D. Horst. in observ.* & aliis. Unde non absonè alicubi monet *Victor Trincavellius cons. mul. 3.* quando hisce juven„tam floridam alloquitur verbis: Videtis itaq; vos juvenes, „quod non tantùm sit locus & membrum voluptatum & dele„ctationis, verùm etiam sordium atq; excrementorum; ideoq; „abstinere debetis ab hujusmodi incommodo.

Huc CACOCHYMIA quoq; pertinet. Neque enim qualitate simplici, sed saepe substantiâ totâ peccat sangvis, unde & excreta totâ quoq; substantiâ rectè delinquere, observant. „Haec, inquit *Magnif. Dn. D. Rolfincius*, & impuritas, orta ab „imbecillitate jecoris, consistit non solùm in τῆς ποιότητος & „qualitatis accidentalis peccantis sive primae, sive secundae, „quia huic peccato alteratio debetur, non evacuatio, verùm „etiam in qualitatis essentialis formâ & specie, quia ad pro„priam substantiam & naturam humorum pertinet.

Secun-

Secundùm Aetiologos, à dogmatis Galenicis deflectentes, & quidem quod *Chimicos* spectat, causa in ipsum uterum rejicitur à *Paracelso, l. 4. d. orig. morb. matric. l.* 2. utpote qui sit parvus & peculiaris quidam mundus in homine & instar hominis, omneisq; complectatur creaturas, quod propria habeat elementa & alimenta, quibus sustentetur, ut & *proprietates* ♀*ri*, ex cujus putrefactione morbi oriantur. Alibi tamen, ut *lib. 11. §. d. dolor. matric.* adserit, morborum matricis generationem non esse in matrice, nec ex eâ, nec per eam. Omne enim membrum, quod descendit ab aliis, detrimentum quoque ab aliis accipit. Matrix suum nutrimentum ab omnibus membris, singulis 4 septimanis, accipit. Item matrix cibatur à carne hominis, non à potu & cibo. Menstruum itaq; ab omnibus provenire docet membris. Accusat cor, fel, & caetera membra principalia, & hinc menstruum provocandum per totum corpus, existimat.

Helmontius tractat. Lunare Tributum, menstruum hunc fluxum ex abundantiâ alimenti deducit. Renovari debet cruor humanus dierum spacio, quo Luna per Zodiacum singulos metitur cursus. Si ergò non absumitur, sed diutius reservatur, corrumpitur. Unde exuto spiritu vitali, onerosus evadit, & non secus atque vina quaedam exacto anno vappa fiunt, in excrementum, dein virus, viresq; in pejus acquirit eundo. Renovationem & sequestrationem ad monarchalem uteri archaeum transfert. Ideo enim exosum maximè celerius foras ejicitur.

Cùm autem qui immodicus fluit, & post partum excernitur, ab eo quidem cruor vocetur, menstruus tamen matris non fit, alienae familiae adoptivus & matri factus exoticus adpellatur.

Franciscus Grembsius in *Arbore integrâ & ruinosâ hominis l. 2. c. 1. §. 2. p. 219.* uterum per solam actionem ignoti regiminis hunc fluxum perficere docet.

Ex mente *Harveanorum* motus sangvinis nimius accusatur, cùm sc. arteriae venis fideliter non reddant, & majorem, quàm par est, copiam elabi patiantur.

Cartesiani agitationi nimiae materiae ſubtilis imputandum hoc cenſent, quae materiam imbellem penetrando, clauſtra frangit. Unde à ſolo aëris motu anomalo haemorrhagiae crebriùs & inopinatò homines invadunt.

Uterinas adfectiones à ſucco pancreatico p. n. ſe habente,& cum bile,ſeu ⊖ibus lixiviofis ſe permiſcente ac ebulliente, quoq; originem ſumere ſolere, noviſſima opinio eſt.

ἐπίκρισις his opinionibus adjecta illa optima eſt, quae indicat, veterum placitis, quae jam pro novis traduntur, non repugnantia eſſe, ſed ſubordinatorum jure quàm optumè gaudere poſſe.

Caput Quintum

Cauſas mediatas remotiores ex rerum naturalium claſſe recenſet.

AD MEDIATAS nunc easque REMOTIORES adfectûs hujus cauſas ipſa nos accedere jubet methodus.

Inter quas, qvum primâ ſtatim fronte RES NATURALES ſeſe offerant, *temperamentum* exinde provocamus, quod ſi in corpore aliquo praeter caloris vigorem humiditatis exceſſum habeat, certum eſt, foeminas iſtas maximè hoc ipſo infeſtari malo. Haec vel in toto, vel in parte, tùm mandantibus & transmittentibus, tùm excipientibus eſt quaerenda: ita *humidae* copioſiùs fundunt, quia aquoſior & tenuior eſt ſangvis, tonus debilior: *calidae*, quae tenuem reddunt ſangvinem, fundunt & liquant, acrem & ſalſum reddunt, niſi unà ſint *craſſae*, *benè coloratae* & *viriles*, ſecundùm id, quod legitur ap. *Hippocr. l. 1. d. morb. mul.*

Ita dantur in ſexu hoc ſequiori individua, quae copioſam, vel bis in menſe redeuntem, vel lactationis toto tempore, citra incommodum & jacturam virium, conſvetudine & habitûs ratione peculiari, excretionem hancce patiuntur. Vid. *Holler. in ſchol. Roderic. à Caſtro, d. natura & morb. mulier. Salmuth. in obſervat.*

Im-

Inprimis verò *aetatem juvenilem ac mediam* ad hanc fluxûs continui molestiam proclivem esse, experientiâ docemur.

His *causas procatarcticas* subjungimus, monente *Vict. Trincavell. cons. mul. 2. p. 257.* quia plures causae adferri nequeunt, tùm habitûs ratione, tùm vitae generis, unde cogitare queamus, quod ex propensione aliqvâ naturali occasionem nanciscatur hoc vitium.

Inter RES, quae NON-NATURALES Medicis audiunt, *primum locum* obtinet AER. Hic maxumoperè in crimen vocatur, si calore nimio infectus fuerit. Caeterae etiam inclementiores aëris constitutiones, & subitæ ejus mutationes, quibus corpora inaequaliter commoventur, eandem fœminis noxam adfricant *3. aph. 12.* dum corpus multis humoribus infarciunt, quae facta à cerebro in uterum destillatione eum gravant, ejusq; vasa occupant, ut iis onerata nimium in modum rumpere demum cogantur. Unde saepiusculè fluxio continua, nisi medicamenta in tempore adhibeantur, exoriri solet.

Insignem autem ipse AER mutationem accipit à *sideribus coelestibus*, quae diversam diverso tempore ἐνέργειαν ipsi imprimunt, cujus beneficio in haec sublunaria mirificè agunt, aliquando sensibiliter, nonnunquam etiam insensibiliter.

♄ enim & ♂ si malè constituti fuerint, vel insimul pejoribus in signis, utpote ♓, &c. existant, humorum vitiosorum & erodentium ad vasa concitationem promoveri docent Astrologi.

Lunare hoc tributum non à Lunae viribus dependere docet *l. c. Helmont.* sed solùm ideo dici menstruum autumat, quòd cum motu & cursu Lunae incidat. Cur autem incidat in idem tempus, quaesitus respondet, quod superfluitates tunc nimis abundent. Verùm si hoc, iterum cur ad motum Lunae hic motus superfluitatum variet, quaesitus, idem respondet, sicq; circulum committit.

II. CIBUS & POTUS. Haec, inquit Cicero Medicorum, *Celsus, l. 2. c. 18.* non omnium tantùm morborum, sed & secundae valetudinis sunt praesidia. Ideoque nec fluxum hunc omninò excludendum esse existumamus. Etenim edulia malo huic mate-

riam subministrantia calida praecipuè sunt, acria, salita, aromatibus immoderatiùs condita, qualia sunt Zingiber, caryophylli, cinamom, piperis species, allium, cepa &c.

Inprimis flammae oleum adfunditur, si *vinum* hauriatur *gerosum*, *malvaticum*, &c. aut usurpentur medicamenta ἐμμηνάγωγα, aliaque aromatisata, arte facta, & importunè adsumta. Ita quae vinolentae sunt, fortiùs hoc adfectûs genere & frequentiùs detinentur. *Fructus horarii*, lubricando & fermentando: *Flatulenti* cibi, sangvinem commovendo, idem praestant.

Observatum tamen est, etiam à rebus adstringentibus immodicum fluxum fuisse concitatum, quem ad modum ex prunorum sylvestrium esu. Sed hoc fit per accidens. Ex his & similibus copiosiùs paulò adsumtis sangvis ejusdem, quod dicitur, farinae conficitur, cujus vi deinde facultas vasorum genitalium expultrix ad excretionem superfluam in foeminis irritatur.

III. Idem praestant VIGILIAE immoderatae, si in corpus plethoricum, quod rari habitûs est, irruant. His enim viae aperiuntur, humores exagitantur, calor nativus dissipatur, ut exinde φραδιπεψία & ἀπεψία, teste *Hipp. d. vict. rat. in acut. part.* 56. causentur.

IV. QUIES, & MOTUS, utpote cursus, saltus, gestatio rerum ponderosarum &c. facili etiam negotio ad excrementi hujus augmentum disponunt.

V. EXCRETA & RETENTA in hâc causarum à rebus non-naturalibus petitarum perscrutatione non negligenda quoque, dum scil. excernenda, ut foeces alvi, urina, sudores, vel retinentur, vel non legitimo modo sequestrantur. Ea namq; naturae bonitas est, ut, quod impedita hoc in loco expellere nequit, per aliam & magis dispositam viam extrudat, qualis uterus est, qui omni mense à sarcina ista in mulieribus se liberat.

VENERIS demum verticordiae & medullisorbae venerationem nimiam optumo jure recensitis hisce adnumeramus. Exempla vid. ap. *Sinibaldum Geneanthrop. l.1. tract.6.c.12.*

Sennertus Vir de Medicina merentissimus, usum Veneris ita depingit; si legitimus & moderatus, naturam movet, uterum

calore

calore grato perfundit, & ad neglectum revocat opus: at intempestiva nimiaque hujus indulgentia intempestis etiam calamitatibus corpus totum onerat.

Impar conjugum habitus saepius fluxum hunc excitat, maxumè sub primo coitu. Vir robustioris nervi cum tenerâ virgine coitum exercens plus tristem, quàm laetam eam reddit.

VI. ANIMI PATHEMATA. Ira sangvinem mobilem in corpore calido agitat & movet, qui quiete fractâ, patescente hâc portâ, inquietè ruit, & campum nullo ordine manat.

Ad RES PRAETER NATURAM, quae foeminas de statu naturali dejicere, & fluxum immodicum excitare queunt, *partum difficilem* referimus, dum scilicet puerpera magno nimis conatu foetum interdũ edere laborat; it. *secundarum violentam extractionem*, quatenus nimirum ex imperitiâ obstetricum secundinae à cotylidonibus dilacerantur, aut forti pessario ab iisdem obstetricibus vexantur, ut notat *Sinibaldus*.

Insuper *sternutatione nimiâ* concitatum fluxum bimestrem memorat *Hildanus, cent 3. obs. 58.*

Abortus inter potiores causas numeratur. Ibi enim summa vis retentrici facultati, vasis inservienti, infertur, quò minùs adeò facilè cohiberi sangvis queat.

Durities alvi etiam ad hoc vitium disponit, cùm vaginam connexionis jure unà ad excretionem sollicitat, dum foeces cum labore egeruntur.

CAPUT SEXTUM
Circa differentias versatur.

DIfferentias fluxionum, tùm ad πρόγνωσιν, tùm πρᾶξιν utiles, ex tribus praecipuè fontibus, *formali* nimirum, *materiali*, & *efficiente causâ* petere licet.

Et quidem FORMAE seu GENERIS ratione, haec excretio quoad *substantiam* est humorum vel crassiorum, vel tenuium, ortum plerumq; ducens ex salsae pituitae, vel aliorum humorum permistione. Unde *excretio* alia *legitima*, in quâ san-

ſangvis purus, ſolâq; copiâ peccans, effluit, alia verò *notha*, cui humores alii admixti fuêre, tàm naturales, quàm praeternaturales, ſangvine praedominium nihilominus obtinente. Et hujus generis habentur τὰ καταμήνια ἄχρεα à *Coo. 5. aph. 56.* memorata. Quâ de re videri poſſunt *Bottonus*, *Sylvius*, & alii.

Quantitatis reſpectu, excretio *alia* inſignis eſt, *alia* mediocris; alia *ſimplex*, alia *compoſita* cum morbo in temperiei hepatis, lienis, conformationis, & unitatis ſolutae. Quoad *qualitatem*, ſangvis *alius* tenuis dicitur, *alius* acris, ſeroſus, ſpumoſus, grumoſus, rubicundus.

Tempus quod attinet excretionis hujus, quaedam ἀθρόως & continuò durat; quaedam verò certis ac interpolatis vicibus cum dolore affligit. Cujus exempla ap. *Foreſt*, & *alios Practicos* reperire licet.

Praeterea ἰδέαι ὑγρῶν μυρίαι mille aliae ſunt, ſecundùm rationem majoris & minoris iſtorum ſpecies, inquit *Aretaeus*, *l. 2. d. ſign. & cauſ. diuturn. morb.* Unde *Eraſiſtratus* ap. *Galen.* tredecim humorum differentias enumeravit, quos tamen *Mercatus* potius ad diverſas putredinis, aut corruptionis modos reducere ſatagit.

SUBJECTI ratione profluvium aliud *eſſentiale* eſt, quod proprio uteri facultatis vitio exoritur, quae aut importunius expellit, aut continere nequit, quae alioquin retinenda forent; aliud *ſymptomaticum*, vel totius, vel partium aliarum jecoris, lienis, cordis &c. culpâ, & tunc vitioſus plerumq; color, tumor univerſi corporis, oedema pedum, mala tùm appetentia, tùm concoctio, & reliqua inſequi ſolent, docente *Gal. l. 6. loc. adfect. ad fin. Avicen. c. proprio.* Unde poſtmodum miſerae foemellae vitam quaſi mortuam, inter ſuſpiria & lacrymas trahere neceſſe habent.

Tandem pro CAUSARUM varietate variat quoq; profluvium illud. Ratione verò *accidentium*, cum ſyncope, motu convulſivo, delirio, cum dolore ventris, aſthmate, vigiliis, tremore & palpitatione cordis fluxus immodicus eſt conjunctus.

CAPUT

Caput Septimum

Doctrinam de ſignis diagnoſticis proponit.

UT auresm Divini Praeceptoris noſtri, Hippocratis, obſervemus regulam; *μόνος δὲ ἂν ὁ τῶν σημείων ἔμπειρος, εἰκότως ἐπιχείρειν*, (libr. *περὶ ἰητροῦ* in fine) de vulnerum curatione agentis, ut ſolus is, qui ſignorum cognitionem habuerit, ritè curationem aggrediatur; ad illorum *τῶν σημείων* inquiſitionem nos adcingimus; quorum uſum ut tàm in *προγνώσει*, quàm *θεραπείᾳ* rectiùs percipiamus, diſtingvimus ea in *διαγνωστικὰ* & *προγνωστικά*.

Methodo verò uſuri, quâ optumè praeivere nobis Praeceptores *μεθοδικώτατοι*, proponemus ſigna alia ratione *generis*, *ſubjecti*, & *cauſarum*, ordine jam percepto.

Ratione GENERIS malum hoc ex facili cognoſcitur, qvum quoad *quantitatem*, *qualitatem*, ac *modum* aegrae difficilius excretionem illam ferant. Pathognomica recenſentur eſſe mutatus ſangvis, copioſus, & confertim ex utero fluens, durans etiam, ſicq; tractu temporis corpus debile, ac decolor redditur, appetitus imminuitur, dolor capitis inſtat, inquietudo animi perſentitur, gravitas lumborum accidit, & quae ejus generis alia ſunt, ſupervenire conſveta. Hinc ſymptomata indies ingraveſcunt, dum miſerae illae *ἀνορεξίᾳ, ἀπεψίᾳ, ἀχροίᾳ* foedo corporis colore, *οἰδηματώδει*que ejusdem conſtitutione laborant; quae omnia conjunctam habent virium ſubitaneam proſtrationem, quam ex pulſu & actionum vitalium ac animalium laeſione quilibet facilè dijudicare potis eſt.

Mulier Schonavienſis, quoties ſibi menſes fluerent, inter umbilicum & pubem, ſimulque in lumbis dolorem patiebatur, unà cum fluxu alvi, ſtatis temporibus, ſingulis nimirum menſibus, quod totum biennium duraverat. *Smetius Miſcellan. Medic. l. X.*

Ex hiſce dictis clarum ſimul evadit, fluxum non eſſe criticum, nec dependere à ſolo expultricis robore rectè operantis, ſed pravè, & conjunctâ imbecillitate retentricis.

Praeterea ipsa sangvinis quantitas ac qualitas medico quàm maxumè est consideranda: quod ipsum sanè tùm ex visu, tùm ex aegri sermonibus satìs superque innotescet. Aegrae enim confessio unicum & optumum adfectûs hujus diagnosticum est, adfirmante Medico quodam doctissimo. Sed quàm muliebre silentium & dissimulatio morbum saepe reddit aegrè curabilem! ut ex *Heliodoro d. hist. Aethiop.* queritur *Langius, Leorino-Silesius, l. 2. Med. epist. 39. p. 672.* addens, ex hâc verecundiâ, & causae inscitiâ multas periisse.

Inprimis autem differt hoc profluvium immodicum, (sive id exquisitum fuerit, sive nothum, prout aliquibus distingvere placuit,) à profluvio muliebri; quòd in hoc materia vel pituitosa, vel alia sangvinem superet; in eo verò materia exiens vel mera sit sangvinea, vel alteri tamen praedominans. Vid. *Botton. c. 59.* & *Magnif. Dn. D. Rolfinc. epit. 6. d profluv. mens.*

Ratione SUBJECTI sangvis ex utero, *ceu parte mandante* prodiens est varius pro constitutione foeminae. Alius enim crassior & graveolentior, alius limpidior & fluidior observatur.

An verò à toto, an ex *utero* & è *cervice* magìs prodeat, tùm causae antecedentes, tùm dolor interdum concomitans nonnihil indicare possunt. Et licet nonnulli è sangvinis profusi qualitatibus, ac consistentiae modo itidem signa depromi posse statuant; id ipsum tamen nobis minus verosimile videtur, qvum ex sangvinis qualitatibus non partium adfectarum, sed potius causarum morbificarum diversitatem dijudicare liceat, teste *Senn.* & *Forest. l. 21. obs. 11.*

CAUSARUM *ratione* signa vel ex antecedentibus, vel ex consequentibus peti possunt. Ex antecedentibus, & si *vitia facultatis*, tunc aderunt signa circa partem adfectam calidae, humidae, & siccae temperici, ut docet *Avicenna*. Mulieres perpetuò ad ista loca mandent, calidae in Venerem magìs sunt pronae, &c. Si *ab ἀναστομώσει*, praecesserunt, aut praestò sunt causae vasorum orificia aperientes, tàm internae, quàm externae, suprà denominatae; Ex consequentibus, si sangvis ab initio paucus, mox ἀθρόως, rubicundus ac spissus, deinde etiam

niger

niger & grumosus, sine dolore uteri, nec continuò, sed per intervalla promanat.

A διαπηδήσει si oriatur, sangvinem paucum, tenuem ac serosum, sine dolore excerni, & per vasorum tunicas guttatim transsudare observamus, qui per plures dies etiamsi servetur, non tamen grumescit.

Διαίρεσιν & solutam unitatem in utero adesse, indicant repentinus ac dolorificus fluxus, praesertim si causae praecesserint, quae continuum solvere ac dilacerare potuerunt, quales sunt: humoris acrimonia & mordacitas, sangvis, & virulentia sangvine commixta & graviter olens. Haec si adsunt, dolorem levem quidem, sed molestum circa lumbos, uterum, & pudenda persentire solent aegrae. *Soluta unitas*, ut vulnus, ulcus, sensibus subjiciuntur.

Sangvinem abundare, significant venarum turgentia & faciei rubedo, quae jecoris robur, & sangvificandi efficaciam demonstrant, quo in casu dysenteria epatica saepissime toto juventutis tempore circa nocumentum foeminis contingit.

Hippocr. 1. d. morb. mul. 37. & 11. humorem peccantem hâc ratione dignosci docet. Nimirum linteo excipere jubet humorem peccantem, quo exsiccato, rubram in medio maculam, in circuitu verò humoris redundantis notas apparere, ait. Deinde fluentem sangvinem super arenam siccam & minutam colligi, & in ferventissimo Sole exsiccari vult; qui si biliosus fuerit, pallidum, & viridis arenae colorem adsumere: sin pituitosus, album & veluti muceum deprehendi: si melancholicus, nigrescere, idem adfirmat. Optuma est διάγνωσις ex συνδρομῇ causarum, & collatione cum effectibus.

Caput Octavum
Prognosin examinat.

Ex Hippocratis, (*l. d. arte*) & Galeni (*l. 2. M. M. c. 9. & 2. aph. 29. & 1. prorrhet. com. 2. text. 37.*) praescripto, desperati solis prognosticis sunt relinquendi, ne scil. infamentur praesidia, quae multis fuêre saluti; neve Medicus videatur

eum

eum occidiſſe, quem mors ipſa, aliusve error externus peremit. Hoc ipſum jam ſervantes praeceptum, diagnoſticis & diſtinctivis ſignis meritò prognoſtica ſubjungimus.

Prognoſis haec verſatur 1. circa prædictionem *ſalutis* & *mortis*. 2. *longitudinem* & *brevitatem* adfectûs. 3. *eventûs modum*.

I. SALUTIS ac MORTIS eventum quod attinet, ratione quidem *formae*, hunc adfectum etſi non prorſus incurabilem, haut tamen adſpernandum eſſe, dicimus, qvum ſecundùm *Hippocr. aph. 51. ſ. 2. & aph. 25. ſ. 1.* multas domeſticis moleſtias creet, & non minùs terrificus ſit, quàm ſuppresſio τῶν ὡραίων. Si enim diuturniorem paulò traxerit moram, ſangvine exhauſto, viſcera tàm primae, quàm ſecundae coctionis, ob caloris nativi depauperarionem, debilitari incipiunt, unde doloris, quam conjunctam habent, vehementiâ, ſpiritus vitales disſipantur, omne virium robur dejicitur, appetitus proſternitur, facies colore flavo perfunditur, (ex hâc potisſimùm ratione, quod ejusmodi fœminae bilis plerumq; dominatu teneantur, dum illa conſortio ſangvinis, ceu freni, deſtituta liberè vagatur,) tabes, ſyncope, hydrops, aliaq; horrenda, quae ceu ex equo Trojano prodire ſolent, ſymptomata, teſte *Galen. 6. d. loc.* & *Hippocr. 5. aph. 57.* inducuntur.

In corporibus tamen plethoricis non adeò pertimeſcendum, nec citò cohibendum exiſtumamus hunc fluxum, quia à plurimis morbis, ut ſuffocatione uteri, ſterilitate, haemoptyſi easdem liberare conſvevit. Qvum cujusdam ſartoris filia 21. annorum, citra evidentē praegreſſam cauſam, haemophthiſin ſaepius incurreret, ſuppresſio menſium accuſata fuit, ab hâc liberata, meliùs ſe habuit, viroque juncta multarum prolium mater evaſit. Haec *ex collectaneis* & *obſervat. practicis Nobilisſ. Dn. D. Praeſidis*, in medium producere conſultum duximus.

Subjecti ratione periculis omninò non levibus exponitur hic fluxus, ſi praeſertim à fundi venis prodeat, aut ab internâ ſangvinis diſpoſitione (uti modò diximus) oriatur; quòd ſi verò à venis cervicis, & ab externis ac evidentibus cauſis proveniat, minùs periculi portendet.

De

Deinde quando uterus non per ἰδιοπάθειαν, ſed per conſenſum potiùs adficitur, curatio longè facilior erit.

Nec adeò difficilis curationis fore, exiſtumamus, ſi aegra ſit robuſta, ejusque natura fortior. It. ſi malum ſit ab ἀναστομώσει & διαπηδήσει, & medicamenta ritè & in tempore adhibeantur; contrà verò ſi debilis ſit, imbecillesque habeat articulos, facilè à morbo vincetur, diutiùsq; cum hoc malo conflictabitur.

Simili modo ſi aegra adhuc ſit juvenis, paſſio non adeò lethalis aeſtimatur ac periculoſa; è contrario in ſenioribus, praecipuè ſi malum inveteratum, incurabile plerumq; & lethale eſt, ob virium imbecillitatem, & metum cachexiae in iis latitantem.

Denique ſi in nimio ſangvinis poſt abortum fluxu, id, quod expelli debebat, in utero retineatur, vel ad alias partes ruat, inflammationes, ac alia graviora mala inde excitari poſſunt. Cautum ergo ſe gerat Medicus in caſibus iſtiusmodi obvenientibus, neceſſum eſt, qvum definita ſangvinis evacuandi quantitas ita facilè determinari non poſſit. Hinc quò plures partes, eaeq; in corpore principaliores adficiuntur, & in conſenſum trahuntur; quò plura & graviora ſymptomata concurrunt; & quò longiori temporis ſpacio hic fluxus continuatur, eò periculoſior aeſtimandus erit adfectus.

Pro *cauſarum* diverſitate, modò faciliorem, modò difficiliorem inſtitui poſſe curationem, rectè monet *Sennert. l. 4. p. 2. ſ. 2. c. 6.* Unde periculoſior habetur, ſi ſangvis putridus, utpote motu & ſubſtantiâ peccans, ſimul rejiciatur; cui quoad periculum ſuccedit ſeroſus & acris. Difficulter enim hic fluxus ſiſtitur, qvum ſangvis ejusmodi facultatem expultricem ferè ſemper ſtimulando, vaſorum apertionem foveat.

II. LONGITUDINIS & BREVITATIS ratione, periculoſiorem pronunciamus adfectum, ſi brevi tempore ingens ſangvinis menſtrui copia effluat, quia ſaepiusculè animi deliquia, motus convulſivi, aliaq; horrenda ſymptomata ſupervenire ſolent, adfirmante *Hippocr. ſect. 5. aph. 56. & ſ. 7. aph. 9.*

III. Ad MODUM EVENTUS quod ſpectat, ſalutarem illum fore arbitramur, ſi omnia ſymptomata ſint mitiora, inpri-

mis verò naturae robur adſit; ſin autem pulsûs imbecillitas, animi deliquia frequentiora, partium extremarum refrigeratio, ſudores, convulſiones, ſingultus, deliria ſuperveniant, mortem utplurimùm ſignificare ſolent.

Symptomatibus hiſce ſtipatus, ad mortem *ſubitò* deſcendit, ubi diu & vehementer adfligunt: *lentè*, dum in hydropem & phthiſin aegra conjicitur. Mercatoris cujusdam Chemnicenſis uxor, ſecundum inito matrimonio, hocce fluxûs genere vehementem in modum vexabatur, adeò ut ad heminas quatuor & plures cruor expulſus per vices adſcenderet. Nullis remediis internè & externè adhibitis malum averruncari potuit, usquedũ ſponte ad tempus ſupprimeretur. Verùm cùm aliquoties recurreret, aquâ intercute lenſim ſuccedente, animam exhalavit, eodem referente *Nobiliſſ. Dn. Praeceptore Praeſide.*

Ad ABORTUM etiam diſponit retentrice ob humiditatem nimiam, tonumq; uteri ſolutum, debilitatâ. Quod ipſum ſcitè admodum & firmè confirmatur à *Coo. 5. aph. 60.* quando inquit: *γυναικὶ ἐνγαςρὶ ἐχέσῃ αἱ καθάρσιες πορεύωνται, ἀδύνατον τὸ ἔμβρυον ὑγιαίνειν* i. e. ſi *praegnanti purgationes menſtruae curſum ſuum teneant, benè valere foetum, eſt impoſſibile.* Praeprimis ſi ultimis menſibus accidant, abortûs metum ſubeſſe, teſtatur idem, *ſect. 5. aph. 31. & 34.* Quin non abortum modò praegnantibus & puerperis conciliat, ſed enervato hâc ratione uteri collo, STERILITATEM foeminis quoq; infert.

Caput Nonum
Methodum medendi detegit.

Perſpecto nunc & perluſtrato ſic theorias amphitheatro, ipſum praxeos nunc accedamus armarium, ex quo depromemus tela, quibus adfectum hunc debellare ac propulſare queamus.

Qvum verò omnis methodica curatio, teſte *Galen. 2. M. M. 6. 7.* INDICATIONE & materiâ remediorum abſolvatur, utpote quâ ſine, *eodem* adſertore, *3. M M. 1.* Medicus gratioſum aegro auxilium CITO, TUTO, JUCUNDE nequaquam ferre poteſt;

tri-

triplicem eam constituemus; *Curatoriam, praeservatoriam, & vitalem.*

De curatione hujus adfectûs diffusè egit *Galenus 5. M. M. à cap. 5. usq; ad 7.*

Brevissimâ oratione sententiam suam exponit *Hippocr. VI. epidem 5. 7. t. III.* ubi docet sangvinem ex venis promanantem sistere animi deliquium, figuram aliò tendentem, interceptionem venae, linamenti in orbem convolutionem, adpositionem, alligaturam.

CURATORIA intemperiem mandantium & excipientium partium per contraria corrigit: quae aperta sunt, claudit, quae rupta, unit & consolidat. Tonus partium corroborandus, specificis & adpropriatis non omissis. Quod si *febris* adsit, aut alius morbus, tunc varianda ad horum genium curatio est.

PRAESERVATORIA respicit causas materiae morbificae praecipuas. Hisce enim persistentibus, impossibile est, ut ipse adfectus exstirpetur, inquit *excell. Seibiz. spec. Med. pract. part. 5. s. 2. c. 10.* Si ergo sangvis *qualitate* peccet, alterandus; si acris & salsus, attemperandus; si tenuis, incrassandus; si cum impetu fluat, sistendus; si aliunde adfluat, revellendus; si *quantitate* sive copiâ peccet, convenienter evacuandus, nec ejus motus aliter praepediendus, nisi magna impendeat spirituum resolutio. Si *substantiâ*, evacuandus; si praecesserit aliqua evacuatio, illa reiteranda; flatus si adsint, discutiendi.

Symptomatibus, qvum urgent, v. g. *delirio, dolori, & vigiliis* per anodyna & narcotica: *syncopi* per cardiaca: *siti* per refrigerantia & humectantia: *appetitui dejecto* per acida moderata: *convulsionibus* per antiepileptica & bezoardica succurritur.

VITALIS partium calorem, unde vires, alimentis & medicamentis in tempore reficiendum & confortandum esse monet, quae ideò statũ morbi *προφυλακτικὸν* & *ἀναληπτικὸν* respicit.

Hisce indicationibus ut satisfiat, selecto auxiliorum apparatu instructus accedat Medicus, requiritur. Materia remediorum ex triplici usitato fonte depromatur: *χειρουργικῷ, φαρμακευτικῷ, καὶ διαιτητικῷ.*

CAPUT

Caput Decimum

Fontis chirurgici praesidia commendat.

QVum in methôdicâ curatione scire, quid sit agendum, h. e. remedia invenisse, minimè sufficiat; sed praeterea usum eorundem legitimum h. e. quantum, quando, quomodo, & ubi, probè nosse, summè sit necessarium & perutile, ut rectè monet *Cl. Sennert. lib. 5. p. 2. s. 1. c. 4.* Idcirco de rectâ praesidiorum administratione, ex fonte chirurgico petitâ, pro instituti ratione paucis sumus dicturi.

Ex chirurgiae ergò censu praestò est VENAE SECTIO, quod generosum certè praesidii genus utrum amplexandum, an verò respuendum sit in hoc adfectu, si praesertim animi deliquium supervenerit, tanquàm de quaestione, satis omninò intricatâ & arduâ inter Practicos, non nihil adponere, nostrarum partium esse duximus.

Leonhardus Botallus de *curat. per sangv. miss. p. m. 161.* sangvinis fluorem è naribus, haemorrhoidibus, & utero non interdicere sangvinem è vena mitti docet.

Hollerius in *com. ad aph. Hipp. 50. s. 5.* testatur, se multas vidisse virgines, quae detracto multo sangvine è venâ convaluerint, qvum nullis aliis remediis potuisset reprimi fluxus ille sangvinis.

Rondeletius, & *L. Riverius* Galeni praeceptum observant, ad vires respiciendo, pro quarum vigore vel diminutione, nunc largam & continuam, nunc modicam & discretam commendant.

Prosper Martianus, Commentator Hipp. doctrinae illustris, illud rò ad animi deliquium in V.S. addendum eatenus esse monet, quatenus illud impendet, id quod in quibusdam brevi momento, in quibusdam post largam satis evacuationem accidit.

Tutius est, mediâ incedere viâ, praeeunte nobis *Hipp. s. 1. aph. 3.* (dicente, extremas evacuationeis summè periculosas esse) & abstinere longè satius esse autumamus, nisi quis agyrtarum,

&

& pseudo-medicorum more agere velit: à quo tamen Medicus rationalis sibi caveat.

Prolixiorem se praestitit in hâc ipsa quaestione pertractandâ *Zac. Lusit. l. 1. Med. Pract. hist. p. 7.*

Caeteris itaque consentientibus, si in morbi ἀκμῇ, & paulò serius ad aegram vocetur Medicus, viribus permittentibus, phlebotomen instituere ad ℥iij, plus aut minus, non adeò erit pertimescendum, praeprimis si aegra valdè plethorica fuerit. Experientia enim testatur, multas, etiam praegnantes hoc praesidio praeservatas; è contrario multas quoque, hoc praesidio neglecto, abortum passas fuisse. De quibus *Cl. Horst. l. 1. p. 2. d. morb. mul. observ. 7. & 39. 46.* Imò tàm in primis, quàm ultimis mensibus, nec non in medio etiam gestationis tempore, urgente nimis malo, V. S. tutò administrari posse, idem testis est, *loc. cit. p. 81.*

Major controversia est de *loco & venis aperiendis*. An supernis in partibus, ut brachiis; an infernis tundendae sint venae?

Auctoritatibus si est pugnandum, infernas probant illi, qui se tuentur clypeo *Hippocratis 1. aph. 21.* ducendum quoquo vergit natura.

Superiores secandas imperant alii, quod *Hipp. 5. aph. 50.* cucurbitulae usum probet, mammis adfigendum.

Aëtius, Paulus, Avicenna modò in superioribus, modò in inferioribus partibus V. S. approbant.

Qui motum sangvinis circularem praetendunt, delectum non curant, cùm per eandem venam apertam fiat evacuatio, revulsio, aversio.

Adhuc tamen in suspenso linquitur lis, quod experientia testetur, saepe à vicinis partibus meliùs & feliciùs evacuari, ut hoc evincere allaborat *Botallus l. c.* ex Hippocratis historia, quae exstat 2. *Epidem 5. 4.* Stygmari famula, ubi filium peperisset, „ concussum est ei osculũ uteri, & dolor ad coxam & crus: juxta „ malleolũ venâ sectâ liberata est, & quidem cùm etiam tremo- „ res totum corpus detinerent. Verùm ad causam devenire „ oportet, & causae principium. *Nos* existumamus, habendum, „ esse respectum ad partes mandantes, ad ῥοπὴν sangvinis, nec

 teme-

temerè veterum methodum immutandam esse, non enim aliter, quàm servatâ artis formâ, morbum aggredi & oppugnare licet.

Communiter si à toto sangvis ad uterum fluit, & majori idcircò evacuatione opus sit, *venam brachii*, quoniam hâc ratione potenter revellitur sangvis, rectiùs aperiri, nullum est dubium.

Quantum detrahendum, & an *unâ*, an *per plures vices*, virium robur indicabit.

Si sangvis est tenuis, parvam plagam facere jubent Practici. Adisis *Caesalpin.* & *River.*

Nonnulli, ne virium robur citò dispalescat, saepius foramen digito obfirmant, & ita alternatim nunc fluere sangvinem permittunt, nunc cohibent.

Si verò propter vires, aetatem, & alia venam secare non licet, Medicus ad alia avertentia auxilia & praesidia se convertat, & in locum ejus CUCURBITULAS cum vel sine scarificatione substituat.

Commodissimè autem ad menstrua sistenda idipsum praestabit, si cucurbitulam ad mammas foeminae aegrotantis maximam adponat. Melioris verò revulsionis gratiâ aptissimè paulò infra mammas, *juxta Hippocr. aph. 50. sect. 5.* adplicabit, quae secundùm praeceptum à *Galeno in comment.* propositum, maxima debet esse, & cum multâ flammâ, ut fortiùs sursum revellat per communes venas. Si accidat difficilis respiratio, subitò removenda. *Lazarus Riverius.*

Imò ut major fieret sangvinis retractio, VENTOSAS ad mammas supra regionem jecoris adplicatas multùm juvasse, testis est *Forest. l. 28. obs. 13. & seqq.* quo solo remedio desperatas fluxu sangvinis nimio curatas adfirmat.

Alexander Massaria cum vel sine scarificatione cucurbitulas in posteriore & postremâ parte dorsi, in regione ossis sacri, & ossis ilii saepius impositas, verius tamen ad revulsionē, quàm derivationem, commendat.

An derivare liceat per haemorrhoides, ut periculosum & infrequens, in suspenso relinquimus adfirmare.

LIGA-

LIGATURAE suo officio hîc non destituuntur, si artus iisdem constringantur, non quidem ad revulsionem, uti voluêre veteres, sed ad interceptionem sangvinis ad uterum cum impetu prolabentis. Praecipuè hîc à *Massariâ* commendantur *ligaturae brachiorum* & *mammarum* ad animi usque deliquium. Cavendum tamen, ne inde pectoris angustia sequatur. Sensim itaque magìs magisque constringendae. Nec in inferioribus artubus haec tentare, ullo carebit fructu.

CAPUT UNDECIMUM

Curationem è fonte pharmaceutico instituit.

PHarmacia duobus summis veluti capitibus clauditur, EVACUANTIBUS nimirum & ALTERANTIBUS. *Illa* sensibiliter, vel insensibiliter per vias communes & proprias hoc expediunt. *Haec* corroborantia, & specificâ vi sangvinem sedantia uterinum, tùm *interna*, tùm *externa* appellantur.

Qvum itaque ex communi methodo nunquam liceat ad particularia devenire, nisi, adstipulante *Galeno 3. d. l. aff. c. 3. & l. d. compos. med. secund. loc. c. 6.* habeatur ratio universi; idcirco ante omnia de corporis totius EVACUATIONE cogitare, necessum est.

Hanc duplicem practici faciunt, LENITIVAM seu minorativam, quae excrementis in primis viis debetur, vel κάτω maxumè, vel ἄνω expellendis, & καθαρτικὴν, quae propriè *purgatio* adpellitatur.

Praemittuntur ὑπήλατα juxta veterum effatum, quò viae sint lubricae & apertae, ut habetur 2. *aph. IX.* apud *Hipp.*

Proderunt illa, ubi duabus insimul praedita fuerint qualitatibus: 1. contemperandi humoris acrimoniam, si à cacochymiâ inprimis malum productum fuerit; 2. vasorum debilitatem roborandi, & prohibendi, ob vehementioris fluxionis metum, ne materia peccans ad ipsa vasa defluat.

Hujusmodi efficaciâ pollere creduntur *sirup. ros.* & *viol. solutivum*, *cassia*, *tamarindi*, ⊕ *laxativ. cryst.* ⊖*li*, ♂*tiis*,

extract. ♂*tis* purgans cum ſucco pomor. dulc. parat. *manna*; quae tamen quia facilè bileſcit, aliorum admiſtione eſt corrigenda; *diaprunum ſimplex*, *elect. lenitiv. de pſyllio*, *diacatholicum* &c. Quibus ſecurè, toto morbi decurſu, licet uti, praeſertim ante V. S. ſi moram adfectûs dederit vehementia. Purgantia etiam propriè dicta in minori doſi ut adhibeantur, locũ hîc inveniunt, uti *rhabarb. mechoae. alb. nigra* &c.

Paradigma
POTIONIS LAXATIVAE

℞ decoct. tamarind. fact. in ▽ burſ. paſtor. ℥X.
ſir. cich. cum rhab. ℥Vj.
extr. rhab. ℈ß.
▽ cinamom. borrag. ſ. v. ℥ij
ſpr. ⊕li ♂tis parùm.
M. F. Potio. D. in fictili, S. Kind-tränckl. auf 1. mahl.

PULVERIS.

℞ cryſt. ♀ri ℈j.
pulv. laxat. veg. Rolfinc. ℈ß.
elaeoſacch. foenicul. gr. iij.
D. in charta S. Kind-pulver.

BOLI.

℞ extract. ♂tis purgant. ℈j.
elect. diacatholic. ʒiij.
pulv. polychreſt. gr. iij.
conſerv. menth. rubr. ʒj.
M. F. l. a. Bolus.

CLYSTERE ſi opus, injiciatur, paratus ex herbis emollientibus, refrigerantibus, & modicè adſtringentibus.

℞ herb. 5. emollicat. à ₘj.
virgae aureae.
flor. verbaſci
hyperic.
cichor. a. ₘß.
ſem. urtic. ℥ß.
hordei nudat. ℥iß.
prunor. dul. par. Vj.
rad. altheae. ℥iß.
conſolid. ℥ß.
Coq. in ſ. q. aq. font. ad ʒtias Colat. ℞. ℔j.

adde

elect. lenitiv. ʒVj.
diacatholic. ʒij
ꝏ nymph.
chamomill. à ℥j.
⊖ nitri purif. ʒß. F. l. a. Clyſter.

VOMITORIA ut revellentia commendant *Rod. à Fonſeca, conſultat. tom. II. Laz. Riverius in praxi*; à cibo vel jejuno

juno ventre propinata cum jure pulli, ſucco raphani, & oxymelite, vel rad. aſari. Valent maximè ad praecavendũ. Horum mentionem fecit *Hippocr. 2. d. morb. mul.*

Saepe humores educendi morbifici vel tenues nimis ſunt, & calidi, vel craſſi, viſcidi, ſalſi, frigidi.

In corporibus itaque cacochymicis plerumque, quo futurum hoc malum praecaveatur, PRAEPARANDI ſunt, & ad educendum diſponendi.

In cauſa biliosa, tenui & acri

℞ ▽ ſedi maj. ℥j. ſirup. de papav. alb. ℥j.
plantag. ℥ij. ſpir. 🜍 campanat. parùm.
D. in fictili. S. Praeparir Tränckleín.

℞ ⊕ in elixiviatione ♁ diaphoretici, collect. coagulat. cremat. in cellâ reſoluti, & filtrati ℈j.
ſir. de ſucc. roſ. pallid. ℥j. M. S. Digerir Safft.

℞ Cryſt. ♀. albisſ. ʒß. lapid. prunell. a. gr. Vj.
Cryſt. abſynth. M. F. Pulvis
Dividatur in duas partes aequales. S. digeſtiv-Püſverſein.

℞ Tinctur. violar. edulc. ℥iß.
Sirup. è ſucc. berber. ℥ß.
Julep. roſar. ʒij. M. S. Leber-Tinctur.

PURGANTIA propriè dicta his ſubjungenda, ſi malum det inducias. Quod ſi non, etiam ſine iſtis hiſce uti optumum erit.

Rhabarb. omnibus praeripit palmam, à Barbaris anima hepatis dicta, utero gratiſſima, cui *agaricum, ſenna*, & *gialapium* miſceri poteſt. Conducunt etiam maxumè *mirobal.* vel *tamarind. ſirup. roſ. laxat, diacatholic. diaprun. ſolutiv.*

℞ rhabarb. el. ʒij. flor. viol. roſ.
gialap. nigr. reſinoſ. ʒiij. borrag. buglosſ. a. p. j.
ſqvinanth. ℈j.
Coq. in ſ. q. aq. font. Colat. ℥V. adde
ſirup. de cichor. cum rhabarb. ℥j. M. F. Potio
S. Tränckleín auf 2 mahl.

℞ pulv. laxat vegetabil. Rolf. ℈j. ℞. extract. panchym. Croll. ℈j.
scam. cum santal. rubr. tinctur. ☿ vitae purg.
corr. gr. V. ⊖ melisſ. a. g. iij.
⊖ matricar. gr. iij. macis destill. gr. j. M. F.
M. F. Pulvis auf 1 mahl. Pilulae.

DIURETICA, si sangvis plus justô fuerit serosus, concedi possunt, vi refrigerandi, & modicè adstringendi unà praedita.

Acidularum usus περιφυλάξεως δίκην hîc exulare nequit, observatâ causarum & subjectorum ratione.

SUDORIFERA extra paroxysmum exhiberi possunt, ut reliquiae humorum excrementitiorum, in superficie corporis haerentes, expellantur. Eò maxumè tendere debent, ne sangvis multùm incalescat, & commoveatur. Itaque si calidis utendum, cum aquis refrigerantibus & attemperantibus permisceri debent.

Horum autem summo cum fructu sustinere vicem poterunt Tinctura Bezoard. *Dn. D. Michaëlis*, Tinctura fl. cordial. Mistura simpl. theriac. bezorad. *amplissimae famae Chimiatri, Dn. D. Rolfinc.* elect. *camphorat. Kegleri ad* ℥ij. *spir. sambuci, extract. ligni buxci in magnitudine lentis datum, spir. sangv. cerv. cum* ⊖ *e suo volat. essentificatus.* ⊖ *rorismar. salviae* &c.

℞ spir. theriac. camphorat. ℈j. Lap. bezoar.
C. C. philosoph. praeparat. ℈ß ⊖ absynth. a. gr. Vij.
M. D. in ▽ bursae pastor. virgae aureae ℥iij.

Decoctum etiam ex *radic. chinae, sarsaparill. cortic. lign. Gvajac.* additis pro humoris peccantis qualitate, vel modicè calefacientibus vel frigefacientibus ad sudorem excitandum, propinare possumus.

Supersunt ultima, quae ex pharmaciâ petuntur, auxilia. ALTERANTIA sc. & CONFORTANTIA SPECIFICA, tàm *internè*, quàm *externè* adhibenda.

EX INTERNIS quaedam *praeservativè*, & *extra paroxysmum*, intemperiem viscerum cumprimis calidam corrigunt, tonumque eorundem conservant. *Curativè*, & in *paroxysmo*, quae iisdem viribus fervorem sangvinis tollunt, tenuem & mobilem incrassant & figunt, *ora vasorum* occludunt & adstringunt.

Utrum-

Utrumque praeſtant tùm *communibus* & nobis manifeſtis, tùm *propriis* & per rationem nondum ſatis exploratis qualitatibus.

Commendatur hîc potiſſimùm ad ſangvinis acrimoniam extingvendam, & fluentem retinendum, *mucilag. ſem. cidon. diſſol.* ▽ *pecul. roſ. vel plantag. ſirup. de pap. jujub. cum paucâ quant. ſirup. de roſ. ſiccis, conſerv. roſar. rubr. acetoſ. ſucc. burſ. paſtoris.*

Succus plantag. inter reliqua remedia præſtantiſſimus cenſetur à *Galeno*, ſi recenter extractus ad ℥iij vel IV. exhibeatur.

Inprimis ad quasvis haemorrhagias ſedandas ſpecificâ vi pollere *muſcum cranii humani*, violentâ morte perempti, adfirmat *Beckerus, lib.* qui inſcribitur *Spagyria microcosmi.*

Foreſt. l. 28. obſ. 18. in ſcholiis matronam nobilem hauſtu ▽ *plantag.* & vini rubri ad tria cochlearia, cum vitello unius ovi, ab hoc malo ſanitati fuiſſe reſtitutam, pro certo perhibet.

Solenander conſ. 8. ſ. 4. pulverem millefolii ad ʒß, aut ſucc. plantag. ℥ iij, ▽, & decoct. granatorum remedia infallibila eſſe, expreſsè adſeverat. Et *ſect. 4. conſ. 10. Memini,* inquit, *mulierem, quae cum VI. menſes fluxu epatico colluctata eſſet, nec curari poſſet, quodam conſulente, ut manè* ʒj. *pulveris med. cort. fraxini in* ▽ *convenienti ſumeret, quod qvum tertiâ feciſſet vice, fluxum reſtitiſſe.*

Obſtetrix quaedam Caeſarea conjugi meae ſecundinam exſiccatam & pulverriſatã intra corpus exhibuit, cum poſt abortum menſes tàm violenter fluerent, ut nullâ arte cohiberi potuerint, & ſic paulò poſt eam reſtituit. Sed ſi ejus pulveris nimiũ quaepiam ſumſerit, ajunt, eam ſterilem omninò fieri. Haec ex obſervat. *Wolff. Höfferi in Hercule Medico lib. VII. c. 1.*

Bolus Armeniacus cum ▽ polygreſt. aut virgâ ſangvineâ exhibitus, aut vino rubro, non nullius habetur efficaciae.

Eſſentia ſymphyti, Tinctura lap. haematit. Magiſt. teſtar. ovor. oſſ. humam.

Urticam pro ſingulari ſecreto venditat *Borellus in obſervat.*

Magnis nonnulli laudibus evehunt pulverem *corticis ovi* ad ʒj. exhibitum in aurora per aliquot dies, & pro ſecreto habent.

Officio ſuo non deeſſe creduntur, quae ex ſequentibus ſunt compoſita:

℞ Croci ♂ adſtring. magiſt. lap. haematit. a. ℈ß.
C. C. uſti praeparat. ℈j. M. Dividatur in tres partes aequales, in chartis diſtinctis. S. drey anhaltende Pülverlein.

vel

℞ C. C. uſti praeparat. nucis moſchate n. j.
Corall. rubr. ppt. a. ʒj. ſacchari roſat. tabulati ℥ß.
M. F. Tragema. S. gelind Stopf-pülverl. auf vielmahl.

Ad praecavendum hac à causâ abortum in gravidis, ſpecificis adſtringentibus alia quoque foetum corroborantia admiſcenda ſunt.

Magnif. Dn. D. Rolfincius in ord. & meth. med. ſpec. comment. praegnanti, cui menſe VII. fluxere menſes, pulverem ſequentem ad ℈j. exhibitum, maximè proficuum fuiſſe adfirmat.

℞ Spir. diamargariti frigidi, ſmaragd. ppt.
de hyacintho a. ℈j. C. C. uſti ppta. ℈ß.
Corall. praeparat. ſacchar. albi ad pondus omnium.

S. Stärck-Pulver auf 1 mahl.

Vel.

℞ Magiſter. ſedativi gr. iij. Pulv. contr. abort. Zwölfferi ℈j.
croc. ♂ adſtring. gr. ij. M. F. Pulvis. Exhibeatur in malvatico.

℞ Conſerv. roſar. rubr. antiqv. Trochiſc. de ſpod.
nymph. a. ℥j. de terra ſigill. a. ℈ij.
ſymphyti ʒVj. ſpec. diamagarit. frig.
Condit. berber. ʒij. diarrhodon. abb. à ʒß.
carnis cidonior. ℥ß. Tinctur. corallor. ʒj.
pulv. oſſ. ſep. cum ſir. de roſ. ſicc. q. ſ.

F. l. a. Electuar. S. Stärck-Lattwerge 1 Wälſchenüß groß auf 1. mahl.

Rótu-

ROTULAE.

℞ smaragd. praeparat. ℥ß. croci ♂ adstring. a. ʒß.
spir. de hyacintho ʒj. cinamomi acuti,
corall. rubr. praepar. macis a. ℈ij.
smaragd. praeparat. sacch. alb. solut. in 🜄 plantag.
M.F. Rotulae. D. in scatulâ. & aq. rosar. s. q. ℥vj.
S. Kräftige Harn-küchlein auf 1 mahl.

Alii *Aquas minerales acidulas ⊖latas, ferratas, vel aluminosas*, quòd in fluxu diuturniori cohibendo, causis ejusdem aufferendis, & visceribus roborandis plurimùm conferre credantur, magnoperè extollunt.

Palmam hîc praeripere videtur *Tinctura ♀ ⊖li Magnif. Dn. Joh. Michaëlis, Med. Doct. & P.P. in Academiâ Lipsiensi, Praeceptoris quondam mei, omni honoris ac reverentiae cultu plurimùm prosequendi.* Quo unico remedio desperatissimas quascunque haemorrhagias saepius sedatas ipse aliquoties recensuit.

Corallia rubra extolluntur, quod corroborent, & confortent cor, epar, cerebrum, mundificent etiam sangvinem, spirituumque vitalium lumen exaltent.

Neque laude suâ destituitur Tinctura, cujus apud artifices non una compositio reperitur. Fit cum spir. 🜍, mellis, 🜂 fol. querc. succ. citr. spir. ⊖li, vini, 🝆 citr. & cinamom. Adhibetur etiam Spir. vini ♀risat. Adduntur & alia simplicium genera pro diversitate scoporum morbi, & causae varietate.

Sirup. de corall. Quercet. liqvor. corallorum suam hîc conferunt operam. *Vid. Hartm. in praxi.*

♂ & ⊖lum jure singulari motum sangvinis ferociorem compescunt. *Tincturae & croci ex ♂te*, infusum pariter digna omni sunt commendatione. *Spiritus ⊖li* coagulare sangvinem perhibetur, sistit motum, incrassando illum, experientia eventui subscribente. Sed distingvenda sunt corpora langventiũ crebroq; ab usu ejus abstinendum, observatu necessarium est.

Confugimus etiam ad ANODYNA & NARCOTICA, sacram veluti ad anchorã. Dari internè h.l. potest, *laudan. opiat. & pulv. anodyn. Rolfincii.*

℞ Conserv. flor. nymph. symphyti rubr. a. ℥ß.
laudan. opiat. gr. iij. F. Bolus. S. Nacht-Zucker.

EXTERNA ut *emplastra*, *ungventa* &c. non negligenda.

℞ Ungvent. Comitissae ℥ß.
°oo nucistae Olati ℈j.
D. in pyxide bracteatâ. S. Rück-Sälblein.

Hoc inungatur pectinis regio simul ac dorsum, regioque epatis.

Si desideratur *Pessarium*, concinnetur illud ex *fol. plantag. polygonati*, contusis & cum ovi albumine in formam cilyndraceam redactis. Pro arcano habetur *muscus*, qui in tegulis antiquis reperitur, si cùm aceto madefactus pudendis intrudatur.

Emplastra *Zacut. Lusit. lib. 3. prax. c. 11.* miris modis in lochiorum nimio profluvio depraedicat, inquiens: Vidi plures, quae, parùm conferentibus auxiliis caeteris, hisce convaluêre.

℞ °oo laurini	laudan. puriss. ℥viij.
lil. alb. a. ℥iij.	emplast. santalin. ℥iß.
fol. pulegii ʒß.	styracis calamitae ʒj.
matricar. ʒiij.	mastich. ʒij
flor. ros. rubr. ℥ß.	cerae q. s. F. l. a. emplastrum.

Adservetur in vesicâ. S. Emplastrum matricale.

Ευπόριστον in Gynaeceis familiare esse ex ovis ad duritiem coctis, si discecentur, & calidè axillis supponantur, ὡς ἐν παρέργῳ à *nobiliss. ac ampliss. Dn. Praeceptore praeside* adductum nuper observavimus in *discursu ad praxin Jonstonii privato*, ob summum quod inde reportamus emolumentum, nunquam satìs depraedicando.

Laudatur *rad. hyosciami*, & *plantag.* si sacculo inclusae sub axillis adfiganrur. De rad. *cyani*, & *lapid. haematit.* idem adfirmatur, si in manu detineantur.

BALNEA & INSESSUS parari debent ex decoct. burs. pastoris plantag. portulac rosis. myrtill. agrimon. Exthermis refrigerantibus, ut sunt in Italiâ Calderianae & B. Virginis.

Alexander Massaria crura & coxas aquâ ſimplici & frigidiore lavari experimento probat. Idem veteres Graeci comprobarunt.

Galenus in ſimplicium adplicatione permiſcere jubet medicamenta calida vehiculi loco, & ut ad ſitum partis laborantis reſpiciamus. *l. 4 m. m.* Hunc ſequitur *Avicenna*, & ideo calamenthum admiſcere mandat. *Riverius* ante revulſionem totius non adplicanda talia eſſe ſvadet, ne circa uterum ſangvis conſiſtat, & putrefactus inflammationes & tumores inducat.

Apud *Hippocr. lib. de loc. in hom.* fomentorum etiam fit mentio. Ubi ab eodem non tàm humidae, quàm ſiccae intelliguntur, notante hoc *doctiſſ. P. Martiano*, quem adducit *Franciſcus Pera in com.* Verùm aliud eſt fomentum ipſum, & ejus uſus. Fomentum humidum ex adſtringentibus paratum, & cum ſpongiâ admotum, non niſi adſtringere neſcit, ſubditum genitalibus, ut vapor tantummodo locum adfectum attingat, laxare ſolet & emollire.

Si quis plura forſitan de adfectûs hujus curatione deſiderat, & medicamentorum delectum exoptat, illum adire jubemus *Zacut. Luſit. lib. 3. prax. c. 11. Laz. River. l. 9. prax. c. 3. Solenand. conſ. 4. 9. ſ. 4. Senn. l. 4. p. 2. ſ. 2. c. 6. Foreſt. l. 28. obſerv. 11.* ſeqq. *Horſt. l. 1. p. 2. d. morb. mul. Hildan. c. 3. & 5. Job. Hartmann. in Praxi Chimiatricâ.*

CAPUT DUODECIMUM

Diaeteticum aperiendo fontem diſſertationi finem imponit.

COmmoda demum DIAETAE ratio adjungenda venit, monente *Horat. Augen. tom. 1. epiſt. l. 2. ep. 7.* Sine clavo enim & remis navigat naufragium tandem facturus, qui nullâ victûs ratione obſervatâ Medicinam facere conetur.

Eſtque juxta methodum *nobiliſſ. Rolfincii* adcuratiſſimam, NATURALIS, VITALIS, & ANIMALIS.

NATURALIS DIAETA τὰ προσφερόμενα, ea, quae offeruntur, temperat.

In adſumendis ergo CIBIS & *quantitas* & *qualitas, modus*que utendi adcuratè obſervetur.

Quoad *quantitatem* ſvadet *Hippocrates*, tutius eſſe, menſam cum adpetitu relinquere, quàm nimiùm ſeſe implere, ac ſatiari. Quò ſequentibus etiam *Schola Salernitana* reſpicit verſiculis :

— — *Eſuriant, ſitiant, qui rheumata curant.*

Abſtine, & efficies, quod Medicina nequit.

Quoad *qualitatem* cibus omni acrimoniâ careat, ſalſedine, atque nimiâ aciditate, concoctionis non ſit difficilis, non vaporoſus, flatulentus, aut excrementitius, ſed cum agreſtâ paretur. *Carnes* in initio mali proſcribantur, utpote tenui victûs rationem excedentes ; in declinatione tamen, aut nimio virium lapſu admitti poſſunt, maximè pullaſtrorum gallinaceorum & vitulinae, artuumque extrema. Ex *piſcibus ſaxatiles*, ut lupi, percae, fundi conceduntur, qui alimentum praebent non facilis dumtaxat coctionis, ſed & veſcentibus ſaluberrimum, teſte *Bruyerino d. re cibar. l. 19. c. 4.*

Fonſeca panatellam dilaudat in jure pulli, in quo pyri atq; cydonii fruſtula cocta fuerunt. It. Pultes ex oriza & amygd. dulc. confectos. POTUS ad frigiditatem aliquantum inclinet. Vinum rubr. cydoniat. ribium, granator. ▽ chalybeata & hordeata; immo vinum etiam ὀλιγόφορον propinari poterit.

Vitentur cereviſiae foeculentae, nimis calidae & frigidae, nec non vina generoſa.

VITALIS I. *Aërem* purum ac ſerenum praecipit ; impurum enim facilè putreſcere, docet *Ariſt. 4. Meteor. 3.* Hinc rectè *Hippocr.* toto ferè *lib. 3. aph.* nos monet, ut aëris inclementias contemplemur, & varias ventorum mutationes inquiramus.

II. *Animi pathemata*, ut iram, triſtitiam, timorem, riſum, ac gaudium nimium cane pejus & angve fugere, & à Veneris uſu, longiori tempore, abſtinere jubet, ne tonum ſpirituum perturbent, ſed potius ita dirigantur, quò vigori ipſorum addant incrementum.

ANIMALIS *ſomni* rationem habet & *vigilarum, motus* & *quietis, excretorum* & *retentorum.*

SOMNO aegrae non indulgeant longiori, quò nimium incalescant viscera; neque VIGILIIS immoderatis, propter nimiam resolutionem, neque statim post adsumtum cibum ante duas tresve horas cubitum petant. Dormiant elevatis nonnihil & contractis cruribus, monente *Aëtio*.

MOTUS nimius maxumo vitetur opere, ne sangvis fervidior ac concitatior ad partes adfectas ruat, & vires, aliàs satis debiles, magis defatiget.

ALVUS quotidie muneri respondeat. Si verò aliquando contingat, ut solitae evacuationes supprimantur, atque excrementa plus justô detineantur, medicamentis ἐκκοπρωτικοῖς natura ad expulsionem erit proritanda, *decoct. fol. senae, passul. laxat. decoct. prun. dulc.* &c.

Uno verbo: Omnia ita moderentur atque temperentur, ut nullus committatur excessus, observando praeceptum *Hippocratis*: πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον.

Haec, qualia qualia, pro formandi discursûs publici materiâ in medium protulisse philiatris p. t. sufficiant. Si quid humani sumus passi, rogamus, LECTOR BENIVOLE, ut homines & nos, & te esse memineris, piscem sine spinis haut inveniri cogites, nostraeque Adolescentiae ignoscas, ac faveas. Quod super est, ARCHIATRO OPTUMO, MAXUMO, à quo hujus coepti nostri sumsimus primordia, in fine quoque consociatis suspiriis debitas exsolvimus gratias.

Præ-

Præſtantisſimo

DN. SAMUELI OCHLITIO,

Medicinae Cultori ſtrenuo,

Cathedram Medicam conſcendenti

FELICITER!

OCHLIZI Medicam tentas animare Cathedram.
Sis, precor, ut Medicæ ſtella coruſca Scholæ.

Benivolentiæ teſtandæ adponebam

Joh. Ern. Gerhardus,
SS. Theol. D. & P.P.

Ad lectorem benivolum.

ADſpice, quæ ſcripto docilis ſolertia prodat,
Annuus & Medicâ monſtret in arte labor.
OCHLITIUM celebro, quoties hæc ſcripta reſumo,
Laudoque præ reliquis invigilaſſe libris.

μνημοσύνης χάριν
appoſuit

PRÆSES.

IMbellis ſexûs diſcis ſuccurrere morbis.
Inſtes: certa ferent præmia Apollo, Venus.

Ita Præſtantisſ. Dn. OCHLITIO, de gravisſimo affectu muliebri publicè diſputanti adcinebat feſt.

Caſpar Poſner, Prof. Publ. ord.

Ride-

Ridere, quotquot ſunt, meritò ſolent
Empiricos, plebem ſtolidam ſatis,
Qui, fonte morborum neglectâ
Sedeq́ʒ, ſemper eâdem oberrant
Chordâ medendi. Tu facis, OCHLITI,
Contra, bonis permotus ab auſibus:
Id quod labor doctus docet, quô
Semina cum reliquis acutè
Morbi tui cauſis aperis, ſimul
Fidas medendi dans methodos. Tuo
Hoc macte conatu: & profectò
Magnus eris Medicus futurus.

M. Matthias Dicelius.

VErenda dum reſeras caſto conamine,
Doctoque declaras ſermone, ſequior
Quæ ſæpè ſexus ſuſtinet; non ſupparus
Mentis pudicæ disruptus cenſendus, aut
Violata Caſtitatis jura. Protinus
Laudandus ingenii Tui potius vigor,
In arduis lubenter verſari rebus.
Mactè ergò præclaris conatibus! Decus
Intaminatum Te manet; Venus quoque
Ex voto Adonim quondam exornabit ſuum!

Præ-Eximio DN. OCHLITIO
Amico ſuo
ſuaviſſimo, dilectiſſimo, adjecit.
M. Jeremias Loſſius, Bornenſ.

Machaon ſiehet da/dein brennendes Gemůthe
Zieht Jhm Beſtůrtzung zu/Er nennt Dich ſeinen Sohn/ (Lohn/
und zeigt mit voller Hand der Meditrinen
Die=

Dieweil Ihm schon bewust/ wie deine erste Blüthe
Ihr aufgeopffert sey. Schau Fama ist bereit/
Und schreibet Dich dahin zur greisen Ewigkeit?

Also wolte bey seinem hoch-werth-geehrten Freunde
schuldigste gratulation vergnügen

M. Johannes Reißke/ Geranus.

SChau/ Phœbe, deinen Sohn! Schau an sein klug
Beginnen/
So Er der Welt izt zeigt! Er kämpfft an Pindus-Ziñen
Mit Fleiß-erhitzter Hand/ Er schwingt der Sinnen-Fahn/
Und treibt der Jugend-Kraft nur einzig darzu an;
Denn da wächst Ehr und Ruhm. Drum laß Ihn doch besteigen
Den höchstbeliebten Bergk/ nichts wird sein Hertze beigen/
Biß Er daran gesiegt/ biß Er erlangt den Lohn/
So Ihm vorlängst gebührt. Fahr nur fort/ Musen-Sohn.

Seinem höchstwerthen Freunde und vornehmen
Gönner setzte dieses wenige eiligst zu Bezeugung
seines aufrichtigen/ treu-beständigen/ und zu ei-
nem weit mehrern höchstverbundenen Gemühts
dessen treuer

Martinus Dresserus, von Eisenbergk/
der Welt-Weißheit und H. Schrift Beflissener.

OMnibus exhaustos ostendis, AMICE, labores,
Splendida dum cathedrae pulpita scandis ovans.
Ardua dum tractas, dum profers ardua dextrè,
Indolis eximiae das nova signa Tuae.
Macte Tuis donis, strenuo quin macte labore,
Sic Tua transibit Fama per ora Virûm.

Samuel Hartmannus, Landsb.
Neo-March. Phil. Stud.

F I N I S.